

De duurzame inzet van Programma Perspectief bij (Z)EMVB

Een casestudy van twee cliëntendossiers

Judie Alberts

S5722209

Begeleider en 1e beoordelaar: dr. A. ten Brug

2e beoordelaar: dr. S. te Meerman

Rijksuniversiteit Groningen

Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

PAMA5166.2024-2025.1: Masterthesis Orthopedagogiek

Versie 30 mei 2025

10.757 woorden

Samenvatting

Mensen met een (zeer) ernstige meervoudige en verstandelijke beperking ((Z)EMVB) hebben intensieve, methodische en afgestemde ondersteuning nodig. Programma Perspectief (PP) is een interventie die uitgaat van een normatief en methodisch uitgangspunt, waarin betekenisvolle relaties, interdisciplinair samenwerken en een cyclisch stappenplan centraal staan. Hoewel eerdere studies aantonen dat PP effectief is bij implementatie, is weinig bekend over de borging bij langdurig gebruik. In dit kwalitatieve casestudy-onderzoek is aan de hand van twee cliëntendossiers onderzocht hoe de kernelementen van PP (zoals geïnterpreteerd in deze studie als normatieve visie, betrokkenheid netwerk, interdisciplinair samenwerken en cyclisch stappenplan) duurzaam worden toegepast binnen een Nederlandse zorginstelling. Op basis van een documentanalyse van cliëntendossiers met een looptijd van meer dan vijf jaar is via Directed Content Analysis (DCA) in kaart gebracht hoe deze elementen over tijd zichtbaar blijven. De resultaten tonen aan dat alle kernelementen structureel aanwezig zijn, maar dat de toepassing varieert in methodische uitwerking en consistentie. Er zijn aanwijzingen voor interventiedrift zoals onvolledige doelcodering, werkdoelen die niet voldoen aan de methodische richtlijnen en beperkte benutting van ondersteunende instrumenten. Ook de mate van betrokkenheid van het netwerk verschilde tussen de casussen. Deze bevindingen onderstrepen het belang van blijvende aandacht voor methodische kwaliteit, interdisciplinaire samenwerking en het actief gebruik van ondersteunende instrumenten. Vervolgonderzoek is nodig om factoren te identificeren die duurzame borging bevorderen of belemmeren, en om inzicht te krijgen in de wijze waarop professionals methodische keuzes maken bij langdurige toepassing van interventies als PP.

Sleutelwoorden: Programma Perspectief, (Z)EMVB, borging, normatieve visie, betrokkenheid netwerk, interdisciplinair samenwerken en cyclisch stappenplan.

Abstract

People with profound intellectual and multiple disabilities (PIMD) require intensive, methodical, and tailored support. Programma Perspectief (PP) is an intervention based on a normative and methodological framework, emphasizing meaningful relationships, interdisciplinary collaboration, and a cyclical support plan. While previous studies have shown that PP is effective during its implementation phase, little is known about its long-term sustainability in practice. This qualitative case study examined how the core components of PP (as interpreted in this study as normative vision, family involvement, interdisciplinary collaboration, and the cyclical support plan) are sustainably applied within a Dutch care organisation. Based on document analysis of client records spanning more than five years, Directed Content Analysis (DCA) was used to explore how these elements remain visible over time. The results show that all core components were structurally present, but their application varied in methodological consistency and elaboration. Signs of intervention drift were observed, including incomplete goal coding, goals that did not meet methodological guidelines, and limited use of supportive tools. The level of family involvement also differed between cases. These findings highlight the importance of continued attention of methodological quality, interdisciplinary collaboration, and the active use of supportive instruments. Further research is needed to identify factors that promote or hinder sustainable implementation, and to gain insight into how professionals make methodological decisions during long-term application of interventions such as PP.

Keywords: Programma Perspectief, PIMD, sustainability, normative vision, family involvement, interdisciplinary collaboration, and cyclical support plan

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Abstract	3
Inhoudsopgave	4
Inleiding	6
Methode	10
<i>Design</i>	<i>10</i>
<i>Participanten</i>	<i>10</i>
<i>Instrumenten</i>	<i>11</i>
<i>Procedure</i>	<i>12</i>
<i>Ethische kwesties</i>	<i>12</i>
<i>Data codering</i>	<i>12</i>
<i>Analyseplan</i>	<i>12</i>
Resultaten	17
<i>Normatieve visie</i>	<i>17</i>
<i>Betrokkenheid netwerk</i>	<i>18</i>
<i>Interdisciplinair samenwerken</i>	<i>18</i>
<i>Cyclisch stappenplan</i>	<i>20</i>
Doelen	<i>22</i>
Activiteiten en rapportage.....	<i>25</i>
Evaluatie en herziening.....	<i>25</i>
<i>Invloed van tijd op het gebruik van kernelementen (deelvraag 3)</i>	<i>27</i>
<i>Duurzaamheid en borging (deelvraag 4)</i>	<i>29</i>
Conclusie en discussie	30

<i>Conclusie</i>	30
<i>Theoretische reflectie</i>	30
Normatief uitgangspunt	30
Methodisch uitgangspunt	32
<i>Methodologische reflectie</i>	33
<i>Aanbevelingen voor de praktijk en vervolgonderzoek</i>	34
Referenties	37
Bijlagen	42
<i>Bijlage A</i>	42
<i>Cyclisch stappenplan Programma Perspectief</i>	42
<i>Bijlage B</i>	43
<i>Codeboek normatief uitgangspunt</i>	43
<i>Bijlage C</i>	44
<i>Codeboek methodisch uitgangspunt</i>	44

Inleiding

Mensen met een (zeer) ernstige meervoudige en verstandelijke beperking ((Z)EMVB) hebben een ernstige verstandelijke en motorische beperking, vaak gecombineerd met zintuiglijke beperkingen, gezondheidsproblemen en non-verbale communicatie (Nakken & Vlaskamp, 2007; Van der Putten et al., 2017; Vlaskamp, 2005). Deze kenmerken leiden tot complexe zorgvragen en een volledige afhankelijkheid van intensieve en gespecialiseerde zorg en ondersteuning, waarbij de interpretatie van hun signalen door anderen cruciaal is (Van der Putten, et al. 2017; Vlaskamp, 2005).

Tot de Tweede Wereldoorlog werden mensen met (Z)EMVB benaderd vanuit een medisch model, waarbij de beperking primair als ziekte werd beschouwd (Bredewold & Van der Weele, 2024). Vaak resulterende dit in isolatie en institutionalisering (Van Gennep, 2017; Buntinx, 2020). Daarna verschoof de focus langzaam meer naar de mogelijkheden en kwamen zij meer in de samenleving te wonen binnen speciale voorzieningen. Vanaf de jaren negentig verschuift de focus verder naar gelijkwaardige participatie, waarbij mensen met (Z)EMVB worden gezien als burgers met gelijke rechten en de mogelijkheid om via betekenisvolle relaties en ondersteuning invloed uit te oefenen op hun leven (Schuurman, 2003; Van der Putten, 2018; Buntinx, 2020).

De door Carla Vlaskamp ontwikkelde interventie '*Programma Perspectief*' (hierna PP) gaat ook uit van de visie dat mensen met een (Z)EMVB, met behulp van betekenisvolle relaties en gerichte ondersteuning, meer zelfsturing over hun leven kunnen hebben (Vlaskamp et al., 2015). In haar proefschrift '*Een kwestie van perspectief*' beschrijft Vlaskamp (1993) de ontwikkeling en werkwijze van de interventie (voorheen '*Opvoedings-/ondersteunings-programma*'), daarbij gaat zij uit van een normatief en methodisch uitgangspunt. Het normatieve uitgangspunt (visie) stelt dat mensen met (Z)EMVB recht hebben op een volwaardig leven waarin zij zich optimaal kunnen ontwikkelen, zowel door het verwerven van nieuwe vaardigheden als het behouden van bestaande competenties (Vlaskamp, 1993; Vlaskamp et al., 2005; Standaert, et al., 2024). Vlaskamp en collega's (2015) stellen dat op basis van (wederkerige) relaties de ondersteuning steeds beter kan worden afgestemd op de wensen, behoeften en mogelijkheden van de persoon met (Z)EMVB en dat deze persoon, ondanks communicatieve beperkingen, steeds meer zelfsturing krijgt op zijn leven. Het methodisch uitgangspunt geeft richting aan de werkwijze van de interventie, door middel van doelgericht, systematisch, bewust en procesmatig handelen (Vlaskamp, 1993; Poppes et al., 2021; Dekker et al., 2024; Standaert, et al., 2024).

Het programma maakt gebruik van een cyclisch stappenplan (Bijlage A) bestaande uit zeven stappen: het opstellen van een interdisciplinair persoonsbeeld, het opstellen van doelen, het bepalen van activiteiten, uitvoering, tussentijdse rapportage, evaluatie en herziening (Vlaskamp, 1993; Poppes et al., 2021; Dekker et al., 2024).

De eerste stap richt zich op het vormen van een interdisciplinair persoonsbeeld (Vlaskamp et al., 2015). Informatie over de persoon met (Z)EMVB wordt verzameld via betrokkenen (inclusief ouders) en dossieranalyse. Instrumenten zoals de Inventarisatie Persoonsbeeld (IP, voorheen Inventarisatie Persoonsbeeld en Zorg (IPZ)) of GedragsTaxatie Instrument (GTI) kunnen ondersteuning bieden om een gestructureerd beeld te vormen van functionele mogelijkheden, adaptief gedrag, sociale participatie, gezondheid en context van de persoon met (Z)EMVB (Vlaskamp et al., 2005; Poppes et al., 2021; Dekker et al., 2024). Het persoonsbeeld vormt de basis voor het verdere ondersteuningsproces.

De volgende stap richt zich op het vaststellen van doelen op drie niveaus: een (ped)agogisch lange termijn doel, het perspectief (één à twee jaar), een interdisciplinair hoofddoel (maximaal één jaar) en monodisciplinaire werkdoelen (vier tot zes weken) (Poppes et al., 2021; Dekker et al., 2024). Het perspectief en de hoofddoelen geven richting aan de ondersteuning en worden in samenspraak met ouders, verwanten en professionals vastgesteld, waarbij direct een evaluatiemoment wordt gepland (Vlaskamp et al., 2005). Deze richten zich op vijf ontwikkelingsgebieden: functionele mogelijkheden, adaptief gedrag, interacties en sociale rollen, gezondheid en context. De werkdoelen worden per discipline opgesteld en richten zich op het opdoen of toepassen van kennis, het leren van vaardigheden of het hanteren van omgangsregels, waarbij deze worden afgestemd op de voorkeuren en mogelijkheden van de persoon met (Z)EMVB (Vlaskamp et al., 2005). Deze worden concreet en meetbaar geformuleerd, waarbij de Goal Attainment Scale (GAS) als ondersteunend instrument kan worden gebruikt (Vlaskamp et al., 2015; Poppes et al., 2021).

Bij de werkdoelen worden activiteiten gekozen die worden afgestemd op de voorkeuren, mogelijkheden en behoeften van de persoon met (Z)EMVB. Instrumenten zoals de Lijst voor het Afstemmen van Activiteiten en Situaties (LAS) ondersteunen bij het kiezen van passende activiteiten (Poppes et al., 2021). De geplande activiteiten en werkdoelen worden uitgevoerd volgens een concrete en eenduidige beschrijving (Vlaskamp et al., 2015; Dekker et al., 2024). Dit zorgt voor voorspelbaarheid en herkenbaarheid in de ondersteuning, wat essentieel is voor mensen met (Z)EMVB (Poppes et al., 2021). Ter ondersteuning kan gebruik worden gemaakt van het werkdoelformulier.

Tijdens de uitvoering worden bevindingen vastgelegd op vooraf gestelde rapportagepunten, zodat voortgang en eventuele knelpunten inzichtelijk blijven (Vlaskamp et al., 2015; Dekker et al., 2024). Deze rapportages bieden handvatten voor (tussentijdse) evaluaties en dragen bij aan de continuïteit van de ondersteuning, ook bij afwezigheid van vaste zorgverleners (Poppes et al., 2021). Bij de evaluatie wordt beoordeeld in hoeverre de werkdoelen bijdragen aan het hoofddoel en het perspectief (Vlaskamp et al., 2005). Evaluatieformulieren kunnen dit proces ondersteunen. Indien nodig worden doelen bijgesteld en activiteiten aangepast om de effectiviteit te waarborgen (Dekker et al., 2024).

Na één à twee jaar wordt het persoonsbeeld herschreven op basis van nieuwe inzichten, waarna het proces opnieuw wordt doorlopen (Vlaskamp et al., 2005; Dekker et al., 2024). Dit cyclische proces zorgt ervoor dat de ondersteuning steeds beter kan worden afgestemd op de veranderende wensen en behoeften van de persoon met een (Z)EMVB (Poppes et al., 2021; Vlaskamp et al., 2005; Dekker et al., 2024).

De kracht van PP ligt in de methodische werkwijze vanuit een gedeelde visie, waarbij ouders nauw betrokken zijn (Poppes et al., 2021). Daarnaast biedt deze methodische werkwijze handvatten om ervaren problemen in de ondersteuning aan mensen met (Z)EMVB te ondervangen zoals onvoldoende samenwerking tussen én binnen disciplines, een gebrek aan inzicht in de behoeften van mensen met (Z)EMVB of het functioneren van de zorgprofessional zelf (Zijlstra, 2003; De Jong, 2022). Onderzoek heeft aangetoond dat het op juiste wijze uitvoeren van de interventie leidt tot betere interpretatie van het gedrag van de persoon met (Z)EMVB en betere ondersteuning op individuele behoeften (Vlaskamp et al., 2015; NIVEL, 2022).

Het is volgens Vlaskamp en Van der Putten onbekend of organisaties bij langdurig gebruik (borging) nog trouw zijn en blijven aan de kernelementen van PP (2008), die in deze thesis worden geïnterpreteerd als normatieve visie, betrokkenheid netwerk, interdisciplinair samenwerken en cyclisch stappenplan. Bij voorgaande onderzoeken is binnen gefaciliteerde implementatie gekeken naar het gebruik en de implementatie van PP gedurende één tot maximaal twee jaar, waarbij bleek dat de interventie effectief is (Zijlstra, 2003; Van der Putten et al., 2009; Wessels, 2021). Bij langdurig gebruik bestaat een risico op interventiedrift doordat stappen worden overgeslagen en de interventie mogelijk zijn effectiviteit en werking verliest (Fixsen et al., 2005). Een valide onderbouwing voor het overslaan van stappen of het niet toepassen van werkzame elementen is vaak niet duidelijk (Van Yperen et al., 2017), terwijl dat een goede borging van de interventie in de weg staat. Zorgprofessionals benadrukken dat blijvende aandacht gewenst is rond de borging van interventies (NIVEL,

2022), echter is hier tot nu toe weinig onderzoek naar gedaan. Om meer inzicht te krijgen in de borging van PP en daarmee bij te dragen aan een duurzame inzet van de interventie en een praktische doorwerking ervan in de praktijk, is het van belang om onderzoek te doen naar langdurig gebruik (> vijf jaar).

Deze thesis richt zich op het langdurig gebruik van PP binnen een zorginstelling in Nederland aan de hand van twee casestudy's. Daarmee sluit het aan op het onderzoeksproject: *'Programma Perspectief: na verloop van tijd'*, waarin onderzoek wordt gedaan naar afwijkingen in de implementatie en borging van PP (Academische Werkplaats EMB, 2023). In deze thesis bieden de casestudy's de mogelijkheid om diepgaand inzicht te verkrijgen in hoe de interventie in de praktijk wordt toegepast (Yin, 2018). Daarnaast maakt het gebruik van twee casussen vergelijken mogelijk, waardoor mogelijke verschillen in de praktijk aan het licht komen, wat kan bijdragen aan het verkrijgen van essentiële inzichten over het langdurig gebruik van PP in de praktijk (Bowen, 2009; Yin, 2018).

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te verkrijgen in hoe de kernelementen van PP worden toegepast tijdens de langdurige begeleiding van twee cliënten binnen een zorginstelling in Nederland. Daarvoor is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: *'Hoe worden de kernelementen van Programma Perspectief toegepast in de langdurige begeleiding van mensen met een (Z)EMVB binnen een Nederlandse zorginstelling, zoals blijkt uit een casestudie van twee cliëntendossiers?'* Om antwoord op deze vraag te kunnen geven zijn enkele deelvragen geformuleerd:

1. Welke kernelementen van Programma Perspectief zijn zichtbaar in de langdurige begeleiding van de twee cliënten?
2. Welke overeenkomsten en verschillen zijn er tussen de twee casussen in de toepassing van Programma Perspectief?
3. Hoe beïnvloedt de tijd sinds implementatie het gebruik van de kernelementen?
4. Wat zeggen de bevindingen over de duurzaamheid en borging van Programma Perspectief in de praktijk?

Methode

Design

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag is gebruik gemaakt van kwalitatief onderzoek. Aan de hand van twee casestudy's is een diepgaande omschrijving gegeven van hoe PP bij langdurig gebruik wordt ingezet in de praktijk binnen een zorginstelling voor mensen met een (Z)EMVB in Nederland. Hiervoor zijn de gegevens gehaald uit twee geselecteerde cliëntdossiers bestaande uit verschillende persoonsbeelden, een overzicht van de doelen en verslagen van multidisciplinaire overleggen, planbesprekingen en periode evaluaties. Door het gebruik van twee cliëntdossiers kan een vergelijking tussen beide worden gemaakt, wat volgens Bowen (2009) en Yin (2018) kan bijdragen aan het verkrijgen van essentiële inzichten over het langdurige gebruik van de interventie in de praktijk. Deze inzichten kunnen helpen om praktijkervaring te koppelen aan de beschreven theorie en concrete aanbevelingen te formuleren om de toepassing van de interventie te verbeteren, maar kunnen ook bijdragen aan kennis over de borging van de interventie.

De analyse is uitgevoerd op basis van vier deelvragen, die logisch in twee fasen konden worden onderverdeeld. In de eerste is onderzocht hoe de kernelementen van PP in de praktijk zijn toegepast (deelvraag 1) en welke verschillen en overeenkomsten zichtbaar waren tussen de twee dossiers (deelvraag 2). In de tweede fase is vervolgens onderzocht hoe deze toepassing zich over de tijd heeft ontwikkeld (deelvraag 3) en wat dit zegt over de duurzaamheid en borging van de interventie (deelvraag 4). Deze gefaseerde aanpak maakte het mogelijk om eerste een inhoudelijke basis te leggen en vervolgens patronen en veranderingen over tijd te analyseren.

Participanten

Voor de selectie van de twee casussen is gebruik gemaakt van de organisaties die betrokken zijn bij het onderzoek '*Programma Perspectief: na verloop van tijd*'. Daarbij zijn drie verschillende organisaties die ondersteuning bieden aan mensen met (Z)EMVB betrokken (organisatie A, B en C).

Eerst is er een selectie gemaakt tussen de organisaties, waarbij twee inclusiecriteria zijn gehanteerd: de organisatie werkt ten minste vijf jaar met PP en de organisatie werkt op dit moment nog steeds met PP. Op basis van deze criteria is organisatie A afgevalen omdat deze nog maar sinds kort (één tot twee jaar) met PP werkt. Ondanks dat organisatie C ongeveer vijf jaar met PP heeft gewerkt, valt deze ook af omdat daar nu niet meer gewerkt wordt met

PP. Organisatie B is wel geïnccludeerd. Daar wordt al meer dan tien jaar gewerkt met PP en is daardoor relevant voor dit onderzoek.

Met hulp van de orthopedagoog zijn drie cliëntendossiers geselecteerd van mensen die worden gekenmerkt als (Z)EMVB. Uit die drie dossiers zijn de twee dossiers met de langste looptijd geselecteerd, omdat verwacht wordt dat deze de meeste informatie bevatten over het gebruik van PP.

De geselecteerde dossiers horen bij twee mannelijke bewoners met een (Z)EMVB die we vanaf nu Albert (33 jaar) en Bas (69 jaar)¹ noemen. De looptijd van het dossier van Albert beslaat een periode van ruim tien jaar, die van Bas bijna negen jaar.

Instrumenten

De geanalyseerde documenten zijn afkomstig uit twee cliëntendossiers en omvatten persoonsbeelden, periode-evaluaties, verslagen van planbesprekingen en multidisciplinaire overleggen (MDO's) en een document met losse doelen. De selectie is gebaseerd op de looptijd van de begeleiding.

Voor de data-analyse zijn twee afzonderlijke codeboeken opgesteld (bijlage B en C), op basis van een hybride coderingsstrategie. Dit betekent dat vooraf (deductief) vastgestelde codes zijn gebruikt als vertrekpunt, gebaseerd op de theorie en werkwijze van PP. Tijdens het coderingsproces konden aanvullende codes worden toegevoegd op basis van inhoudelijke bevindingen uit de dossiers (inductief).

Deductief zijn vijf hoofdcodes geformuleerd. De vier kernelementen van PP ('normatieve visie', 'betrokkenheid netwerk', 'interdisciplinair samenwerken', 'cyclisch stappenplan' en 'instrumentengebruik') vormden de primaire codestructuur, deze werd inductief aangevuld met een hoofdcodes ('kenmerken doelen'). Deze hoofdcodes werden verder onderverdeeld in subcodes en sub-subcodes. Zo werd onder 'cyclisch stappenplan' bijvoorbeeld gecodeerd op 'hoofddoelen' en 'werkdoelen', met 'soorten' zoals 'adaptief gedrag' of 'functionele mogelijkheden' als verdere verfijning.

Voor de documentanalyse van de twee cliëntendossiers werd gebruik gemaakt van het kwalitatieve softwareprogramma ATLAS.ti (versie 25), deze werd ingezet voor het systematisch coderen, structureren en vergelijken van datafragmenten binnen en tussen beide casussen.

¹ Gefingeerde namen

Procedure

De cliëntendossiers zijn verkregen via de onderzoeker van de Academische Werkplaats EMB die betrokken was bij het project '*Programma Perspectief: Na Verloop van Tijd*'. Daarin waren de namen van cliënten, begeleiders en andere geanonimiseerd, om zo de privacy van de betrokkenen te beschermen. Tevens werden de codeboeken in een peer review met een collega-onderzoeker kritisch geëvalueerd op basis van de theorie van PP. Daarmee werd geborgd dat het coderingsproces in lijn bleef met de onderzoeksdoelstellingen en theoretische kaders.

Ethische kwesties

Voorafgaand aan het onderzoek zijn ouders en/of wettelijk vertegenwoordigers door de begeleider benaderd om schriftelijk informed consent te geven voor het gebruik van de dossiers. Ook werd bij de ethische commissie toestemming gevraagd voor het onderzoek en verkregen. Daarnaast had de onderzoeker geen relatie met de geselecteerde cliënten en zijn alle dossiers geanonimiseerd om de privacy van de betrokkenen te beschermen.

Data codering

Voor het bepalen van de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid bij de codering van de soorten werkdoelen is gebruikgemaakt van Cohen's Kappa. Deze werd berekend op basis van onafhankelijke codering door een tweede onderzoeker en bedroeg 0,70. Volgens de interpretatierichtlijnen van Landis en Koch (1977) duidt dit op substantiële overeenstemming. Na deze vergelijking zijn de overige gegevens door één onderzoeker gecodeerd.

Analyseplan

In dit onderzoek werd met behulp van de Directed Content Analysis (DCA; Hsieh & Shannon, 2005) data uit twee cliëntendossiers op systematische wijze geanalyseerd. Hierbij werden deductief (vooraf) thema's vastgesteld op basis van de theorie van PP, die later inductief aangevuld konden worden tijdens het analyseproces. Het gebruik van vooraf vastgestelde thema's biedt houvast tijdens het coderen en interpreteren van de data en zorgt voor aansluiting op de theoretische kaders. Door de deductieve benadering te combineren met de inductieve werd het mogelijk om de vooraf geïdentificeerde thema's verder te verfijnen door bijvoorbeeld nieuwe (sub)thema's op te stellen (Van Staa & De Vries, 2014).

De uitvoering van de DCA gebeurt in drie fasen die zorgen voor een methodische en gestructureerde aanpak: voorbereidingsfase, organisatiefase en rapportagefase (Elo &

Kyngäs, 2008). Tijdens de voorbereidingsfase werden de twee cliëntendossiers geselecteerd en vervolgens meerdere malen globaal doorgelezen om een indruk te krijgen van de inhoud en de opbouw. Hierna werd een overzicht gemaakt van de inhoud en looptijd van de verschillende dossieronderdelen (persoonsbeelden, verslagen van MDO's en planbesprekingen, periode-evaluatie en een document met losse doelen) van de twee cliëntendossiers. Daarna werden de documenten in kleinere onderdelen opgesplitst, gekoppeld aan het jaartal van verschijnen (persoonsbeelden, verslagen van MDO's en planbesprekingen en periode-evaluaties) of perspectief (document met de losse doelen), wat zorgde voor overzichtelijke en minder omvangrijke documenten. Tijdens het globaal doorlezen van de documenten werd vastgesteld dat niet alle informatie over de perspectieven, hoofd- en werkdoelen in het document met de losse doelen was opgenomen (zoals evaluaties, doelcodes, rapportagepunten). Deze aanvullende informatie werd in andere onderdelen van het dossier aangetroffen. Om een volledig overzicht te verkrijgen werd een document samengesteld waarin alle doelen in chronologische volgorde werden samengevoegd. Wanneer een perspectief of doel in meerdere onderdelen van het dossier terugkwam werd het eenmaal opgenomen, waarbij de herkomst van de informatie behouden is gebleven. Uiteindelijk werden alle losse onderdelen van het dossier, inclusief het nieuw samengestelde document, ingevoerd in ATLAS.ti. Dit programma werd gebruikt om de data te coderen en om verbanden te ontdekken.

Tijdens de organisatiefase werden op basis van de theorie van PP twee codeboeken (bijlage B en C) opgesteld waarbij het normatief en methodisch uitgangspunt het startpunt vormden. Deductief zijn vijf hoofdthema's opgesteld: 'Normatieve visie', 'Betrokkenheid netwerk', 'Interdisciplinair samenwerken', 'Cyclisch stappenplan' en 'Instrumentengebruik'. Onder het hoofdthema 'Normatieve visie' vallen verwijzingen naar de onderliggende visie van PP in de verschillende dossieronderdelen (zoals persoonsbeelden, doelenomschrijvingen of tijdens evaluaties). Deze verwijzingen werden zowel expliciet, als door interpretatie van de tekst aan dit thema gekoppeld. 'Betrokkenheid netwerk' omvat verwijzingen naar de betrokkenheid van het netwerk (met name ouders en verwanten). Bij het hoofdthema 'Interdisciplinair samenwerken' ging het om de verschillende disciplines die betrokken waren bij de zorg voor de cliënten en hoe daarbij werd samengewerkt.

Onder het hoofdthema 'Cyclisch stappenplan' vallen de volgende subthema's: 'Persoonsbeeld', 'Perspectief', 'Hoofddoel', 'Werkdoel', 'Activiteiten', 'Rapportagepunten', 'Evaluatie' en 'Herziening'. Deze subthema's werden verder onderverdeeld in sub-subthema's om een diepgaande analyse en gestructureerde analyse mogelijk te maken. Deze

thematische onderverdeling bood tevens de ruimte om expliciet aandacht te besteden aan de wijze waarop het cyclisch stappenplan in de praktijk werden toegepast. In dat kader is ook onderzocht of en waar sprake was van afwijkingen in de volgorde van de stappen, aangezien dergelijke patronen inzicht kunnen bieden in de mate van methodische consistentie en de mate waarin de werkwijze geborgd is binnen de ondersteuning.

Onder het subthema ‘Persoonsbeeld’ werd onderzocht hoeveel en wanneer persoonsbeelden waren opgesteld en wanneer deze werden herschreven. Ook werd beoordeeld in hoeverre zij verwezen naar diagnostiek en onderliggende methodiek. De analyse richtte zich op het herkennen van thema’s die aansloten bij de ontwikkelingsgebieden van perspectieven en hoofddoelen en subschalen van de GTI.

Ook werd beoordeeld of de persoonsbeelden op een gestructureerde wijze een samenhangend beeld van de cliënt gaven. Daarbij was bijzondere aandacht voor de mate van samenhang en onderbouwing, waarmee wordt bedoeld dat omschrijvingen van fragmentarisch steeds genuanceerder worden en dat daarbij onderbouwingen vanuit diagnostiek worden gegeven. Daarnaast werd gekeken of er een duidelijk onderscheid werd gemaakt tussen waargenomen gedrag en interpretaties, en van wie die interpretaties afkomstig waren. Dit onderscheidt is relevant, omdat gedrag contextafhankelijk kan zijn. Tot slot werd onderzocht in hoeverre het persoonsbeeld verbonden werd met de geformuleerde doelen.

Binnen de subthema’s ‘Perspectief’, ‘Hoofddoel’ en ‘Werkdoel’ is allereerst in kaart gebracht hoeveel doelen van elk type waren opgesteld, evenals de looptijd ervan. Vervolgens is onderzocht welke ontwikkelingsgebieden zijn aangesproken in de formulering van perspectieven en hoofddoelen, en welk type werkdoelen werden opgesteld.

Daarnaast werd op basis van herhaalde observaties tijdens het coderen een extra hoofdthema toegevoegd: ‘Kenmerken doelen’. Dit thema richtte zich op de inhoudelijke en formele kenmerken van de doelen. Binnen dit thema is onderzocht in hoeverre doelen waren voorzien van toevoegingen, zoals activiteitenomschrijvingen en rapportagepunten, en of de codering correct was toegepast. Met correcte codering wordt bedoeld dat doelen voorzien waren van een unieke, systematisch opgebouwde code waarin discipline, perspectiefnummer, hoofddoel en werkdoel herkenbaar zijn opgenomen (bijvoorbeeld DB:01.01.01, waarbij de code staat voor de discipline dagbesteding (DB), perspectief 1, hoofddoel 1 en werkdoel 1). Ook doelen die enkel genummerd waren met een perspectiefaanduiding (zoals perspectief 5), werden als herkenbaar gecodeerd beschouwd. Op basis van deze gegeven kon de kwaliteit

van de doelformulering, evenals de mate van consistentie en systematiek in het gebruik van het cyclisch stappenplan, nader worden geanalyseerd.

Verder is nagegaan of bij perspectieven en hoofddoelen vooraf een evaluatiemoment was vastgelegd, en of bij werkdoelen een GAS-score was opgenomen, waarmee doelbereiking kan worden geëvalueerd. Tot slot is de formulering van doelen beoordeeld op criteria als meetbaarheid, duidelijkheid, effectgerichtheid, haalbaarheid en relevantie. Deze kenmerken werden per dossier gecodeerd en vervolgens vergeleken tussen beide casussen.

De subthema's 'Activiteiten' en 'Rapportagepunten' werden reeds geanalyseerd in het kader van de kenmerken van de doelen. Dit onderstreept dat binnen het cyclisch stappenplan sprake is van wederzijdse beïnvloeding en terugkoppeling tussen de verschillende stappen, in plaats van een strikt lineair proces. Ook bij de analyse van de subthema's 'Evaluatie' en 'Herziening' kwam deze dynamiek naar voren. Daarbij werd vastgesteld dat evaluaties niet enkel gericht waren op voortgangscontrole, maar ook een rol speelden in reflectie, besluitvorming en het herformuleren van doelen. Deze functies werden systematisch geanalyseerd en in kaart gebracht om inzicht te verkrijgen in de wijze waarop evaluatie en herziening bijdragen aan het cyclische karakter van het ondersteuningsproces.

Het laatste hoofdthema 'Instrumentengebruik' werd toegevoegd om te onderzoeken of, en zo ja op welke wijze, binnen de casussen gebruik werd gemaakt van de bij de interventie PP ontwikkelde instrumenten. Daarbij werd gezocht naar expliciete verwijzingen in de tekst, zoals de naam van het instrument (zoals LGP-, IPZ- of LAS-vragenlijst), of verwijzingen naar instrumenteel ondersteunde werkwijzen. Dit werd systematisch nagegaan binnen de verschillende dossieronderdelen (zoals persoonsbeelden, planbesprekingen en evaluaties). Alleen expliciete vermeldingen van gebruikte instrumenten werden gecodeerd, impliciete verwijzingen of werkwijzen zonder naamgeving werden buiten beschouwing gelaten.

De opgestelde codeboeken werden vervolgens onderworpen aan een peer reviewgesprek met een collega-onderzoeker die bekend is met de theorie van PP. Doel van het gesprek was een kritische reflectie op de opgestelde thema's om te bepalen of die in lijn bleven met de onderzoeksdoelstellingen en theoretische kaders, om zo het coderingsproces en de validiteit van het onderzoek te borgen. Nadat dit was bevonden werd gestart met het analyseren van de data.

Tijdens de analyse werd binnen de afzonderlijke casussen gekeken naar het totaalbeeld van het gebruik van de kernelementen. Per kernelement werd vervolgens ingezoomd om patronen en eventuele afwijkingen te identificeren. Daarnaast zijn de

bevindingen uit beide dossiers systematisch met elkaar vergeleken, met als doel overeenkomsten en verschillen in het gebruik van de kernelementen van PP in kaart te brengen. Daarbij werd telkens de koppeling gemaakt met de tijd sinds implementatie van de interventie, om na te gaan of en hoe deze factor van invloed was op het gebruik van de methodiek.

Om deze ontwikkeling over de tijd op systematische wijze te analyseren, werden codes en kenmerken (zoals codering, betrokken disciplines, aanwezigheid van activiteiten en rapportagepunten) chronologisch geordend. Per jaar werd vervolgens geïnventariseerd in hoeverre deze kenmerken consistent aanwezig waren. Bij het samenstellen van het overzicht van de werkdoelen werd steeds uitgegaan van het moment van de eerste vermelding van het werkdoel. Wanneer een werkdoel in meerdere dossieronderdelen terugkwam, werd de eerste verwijzing gehanteerd om de chronologische opbouw van het ondersteuningsproces zo nauwkeurig mogelijk te reconstrueren. Een kenmerk werd als aanwezig beschouwd wanneer het in een bepaald jaar voorkwam bij ten minste 50% van de werkdoelen. Deze tijdsanalyse maakte het mogelijk om uitspraken te doen over duurzaamheid van de toepassing en eventuele aanwijzingen voor interventiedrift.

In de laatste fase, de rapportage, werden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd met behulp van beschrijvende statistiek en narratieve beschrijvingen. Tijdens het gehele proces werden aantekeningen gemaakt om observaties, verbanden en interpretaties vast te leggen. Citaten en gegevens uit de cliëntendossiers zijn in de rapportage opgenomen ter illustratie van de bevindingen. In de tekst wordt daarbij verwezen naar het specifieke dossieronderdeel en de datum (bijvoorbeeld ‘Cliëntendossier Bas, planbespreking oktober 2019’). In de literatuurlijst zijn de cliëntendossiers als geheel opgenomen als interne documentatie per cliënt.

Resultaten

In dit hoofdstuk worden de bevindingen van de analyse per kernelement besproken. De gegevens zijn verkregen door een documentanalyse van twee cliëntendossiers. Tabel 1 geeft weer hoe deze cliëntendossiers zijn opgebouwd en wat de looptijd per onderdeel is. Naast deze onderdelen heeft de onderzoeker voor zowel Albert als Bas een apart document opgesteld waarin alle doelen uit alle dossieronderdelen zijn samengevoegd.

Tabel 1

Tijdsbestek en aantallen dossieronderdelen

	Albert		Bas	
	<i>Looptijd</i>	<i>Aantal</i>	<i>Looptijd</i>	<i>Aantal</i>
Persoonsbeelden	Mei 2016 t/m juni 2023	10	Februari 2016 t/m december 2023	10
Multidisciplinair Overleggen	November 2014 en juni 2020	2	Januari 2018 t/m januari 2024	16
Planbesprekingen	Juni 2016 t/m april 2023	8	Februari 2016 t/m november 2023	11
Periode evaluaties	Oktober 2019 t/m januari 2024	20	Juli 2017 t/m februari 2024	21

Normatieve visie

Zowel bij Albert als bij Bas werd in de persoonsbeelden de normatieve visie van PP expliciet genoemd. Bij beide werd deze op de volgende manier verwoord: *“Om de ondersteuning aan cliënt vorm te geven met als doel deze aan te laten sluiten aan de wensen en behoeftes van cliënt en daarmee het probleemgedrag actief te verminderen, wordt er gewerkt vanuit de visie: ‘Personen met (Z)EVMB hebben recht op een situatie waarin zij in relaties met anderen een actieve en sturende rol spelen en tot optimale ontplooiing van hun mogelijkheden komen.’ (Poppes, Van der Putten, Vlaskamp, 2021).”* (Cliëntendossier Albert, persoonsbeeld, 2022; Cliëntendossier Bas, persoonsbeeld, 2021).

Bij Bas kwam in perspectief 5 de visie van PP expliciet naar voren. *“Bas ervaart over drie jaar (september 2020) een voorspelbare en duidelijke omgeving waarbinnen hij in relatie met anderen zelf invloed kan uitoefenen en er geen sprake meer is van de inzet van vrijheidsbeperkende middelen (wantjes).”* (Cliëntendossier Bas, persoonsbeeld, 2017).

Een andere manier waarop de normatieve visie tot uiting kwam was de wijze waarop Albert en Bas werden ondersteund. Daarbij werd veel aandacht besteedt aan het op een eenduidige en voorspelbare manier aanbieden van ondersteuning met behulp van zogenaamde handelingsschema's en dagprogramma's. Door deze manier van werken weet de cliënt wat er gaat gebeuren ongeacht de begeleider, waardoor er mogelijk minder

probleemgedrag wordt vertoond en de cliënt openstaat voor contact. Waardoor hij de mogelijkheid krijgt om nieuwe ervaringen op te doen en regie kan nemen op zijn eigen leven.

Bij Bas werden met betrekking tot deze handelingsschema's 14 aparte werkdoelen opgesteld. Na enige jaren werden deze nog een keer meegenomen in de werkdoelen om te achterhalen of deze nog voldoende aansloten bij de behoeften van de cliënt en om (nieuwe) collega's op de hoogte te brengen van de werkwijze. *“Hoofddoel 06.02.00: CLIËNT B ervaart meer voorspelbaarheid doordat de begeleiders weer op de hoogte zijn van de handelingsschema's.”* (Cliëntendossier Bas, persoonsbeeld, 2021).

Betrokkenheid netwerk

In beide dossiers werd beschreven dat verwanten betrokken waren bij de ondersteuning, al leek deze betrokkenheid onderling te verschillen. Bij Albert zijn zowel zijn verwanten (ouders en broer) als wettelijk vertegenwoordiger persoonlijk betrokken, Zo hielp zijn moeder bij het invullen van de IPZ, was zij betrokken bij uitjes van de groep en was zijn wettelijk vertegenwoordiger aanwezig bij zes van de acht planbesprekingen. Ondanks dat moeder formeel geen wettelijk vertegenwoordiger is, werd zij wel op de hoogte gehouden en betrokken bij besluitvorming.

Bij Bas werd aangegeven dat er weinig contact met familie is. Zijn moeder is overleden en over zijn vader wordt niet gesproken. Zijn broer is tevens zijn wettelijk vertegenwoordiger, sloot niet aan bij planbesprekingen, omdat hij dat te belastend vindt. De persoonlijk begeleider onderhield contact met hem. Vanuit de begeleiding werd de wens uitgesproken het contact met broer zo optimaal mogelijk te houden ten behoeve van de ondersteuning aan Bas. *“De wens bestaat dat het contact tussen de woning en de broer van Bas behouden blijft om de ondersteuning van Bas optimaal vorm te kunnen blijven geven.”* (Cliëntendossier Bas, persoonsbeeld Bas, maart 2017).

Interdisciplinair samenwerken

In beide dossiers werd zichtbaar dat er diverse disciplines betrokken waren bij de ondersteuning, maar dat deze wel verschilden. In persoonsbeelden van Albert werd omschreven welke discipline betrokken waren bij zijn zorg. Naast wonen en dagbesteding waren dat de fysiotherapeut, logopedist, medische dienst inclusief arts verstandelijk gehandicapten en orthopedagoog (Cliëntendossier Albert, persoonsbeeld, 2016, 2017), waaraan in 2019 nog de neuroloog en revalidatiearts werden toegevoegd. Bij Bas waren ook de fysiotherapeut, logopedist, medische dienst inclusief arts verstandelijk gehandicapten,

orthopedagoog en neuroloog betrokken, daarnaast werden ook de orthopeed en teammanager genoemd (Cliëntendossier Bas, persoonsbeeld, 2017, 2019, 2020). Eveneens was de diëtist betrokken bij de zorg en werd de begeleiding ondersteund met specialistische kennis vanuit Kentalis, waarvan een specialist in 2018 en 2019 aansloot bij de MDO's over Bas. In september 2023 werd tijdens het MDO over hem ondersteuning verkregen van het palliatieve team.

Bij Bas lijkt deze samenwerking meer geïntegreerd te zijn in het gehele ondersteuningsproces dan bij Albert. Bij Bas sloten naast wonen en dagbesteding vaker andere disciplines aan bij planbesprekingen en MDO's. In de codering van de werkdoelen werden vaker een andere discipline aangetroffen en tijdens evaluaties werd expliciet verwezen naar het inschakelen van ondersteuning vanuit andere disciplines zoals bij twijfels over de inzet van communicatie: *“We willen hiervoor de expertise rondom communicatie met doof-blinden van Kentalis inzetten.”* (Cliëntendossier Bas, planbespreking, juli 2017). Ook in de formulering van doelen werden verwijzingen naar de samenwerking teruggevonden. *“Betrokken zorgprofessionals en andere betrokkenen zijn in staat ...”* (Cliëntendossier Bas, persoonsbeeld, juli 2017).

In het persoonsbeeld van juli 2017 werd beschreven dat Bas meerzorg ontvangt en dat het voor de borging noodzakelijk is dat er structureel multidisciplinair wordt overlegd. Zo staat er: *“Daarom is het van belang dat een multidisciplinair team een keer in de twee maanden bijeenkomt voor overleg,”* waarbij onder meer wonen, dagbesteding, logopedist, fysiotherapeut, orthopedagoog, teammanager en een familielid van Bas, fysiek of telefonisch, aanwezig zijn. Daarnaast heeft de persoonlijk begeleider maandelijks overleg met de orthopedagoog waarin *“wordt besproken wat er goed gaat en wat er anders zou moeten”*. De rolverdeling binnen het team is gedetailleerd beschreven. Zo geeft de fysiotherapeut de begeleiders informatie over hoe Bas motorisch geactiveerd kan worden in dagelijkse activiteiten en biedt hij sturing op het houdings- en bewegingsprogramma dat Bas volgt. De logopedist is betrokken bij het implementeren van adviezen van Kentalis, terwijl *“de gedragswetenschapper inhoudelijk verantwoordelijk is en de teammanager verantwoordelijk is voor het proces.”* Tot slot wordt aangegeven dat *“de broer van Bas door de persoonlijk begeleider geïnformeerd wordt over de voortgang van het plan.”* (Cliëntendossier Bas, persoonsbeeld, juli 2017).

Cyclisch stappenplan

Persoonsbeeld

Bij zowel Albert als Bas werden tussen 2016 en 2023 in totaal tien persoonsbeelden opgesteld. Tabel 2 toont dat hierbij werd afgeweken van de richtlijn om het persoonsbeeld elke twee jaar te herzien, wanneer werd ingezoomd op de inhoud van de persoonsbeelden bleek dat de persoonsbeelden van Albert in 2022 en van Bas in 2017 en 2022 volledig zijn herschreven, de overige aanpassingen waren minder ingrijpend, waarbij de inhoud grotendeels hetzelfde bleef.

Tabel 2

Aantal persoonsbeelden per jaar

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Albert	3	2	1	1	-	1	1	1
Bas	2	2	-	1	1	1	2	1

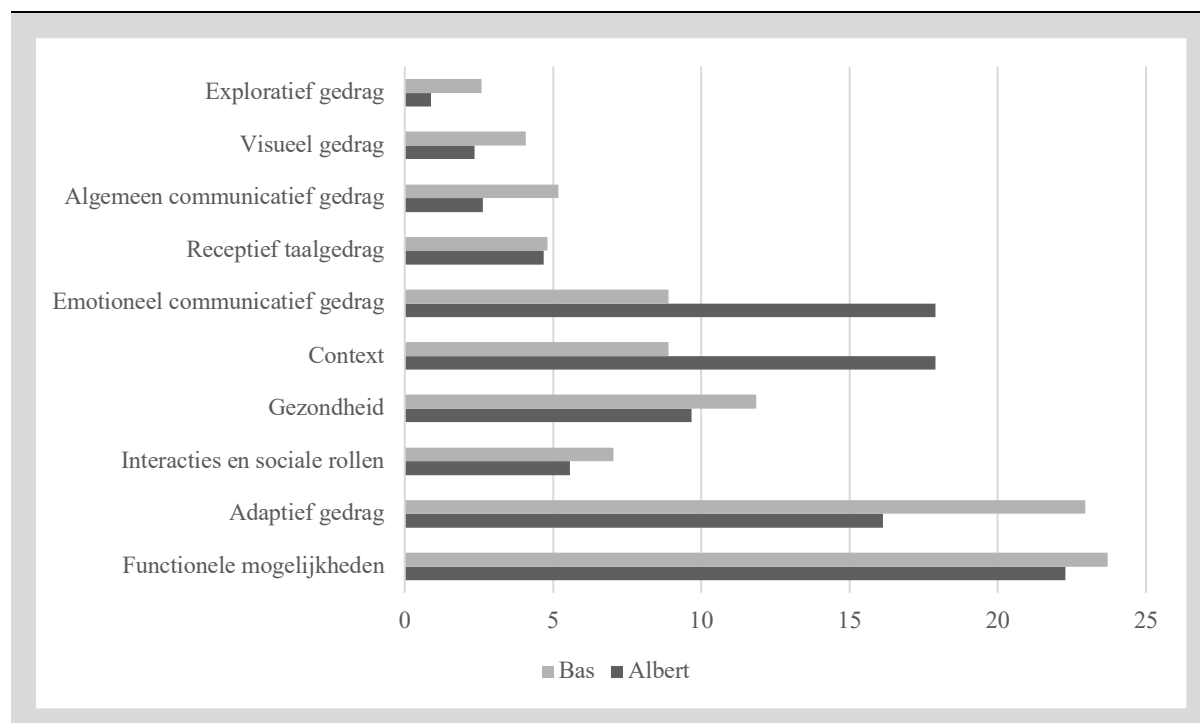
De opbouw van de persoonsbeelden was bij beide cliënten gelijk, elk persoonsbeeld bevatte zes vaste tussenkopjes (o.a. ‘Wie ben jij?’, ‘Wat wil jij?’ en ‘Op deze manier is jouw netwerk betrokken.’). Deze vragen vormen de basis voor een integraal beeld van de cliënt en zijn behoeften.

Vanaf 2017 werd bij Albert aan het begin van het persoonsbeeld aangegeven op basis van welke bronnen deze was opgesteld. Hierbij werd vanaf 2017 onder andere de IPZ-vragenlijst gebruikt en vanaf april 2022 werd hier de LGP-vragenlijst aan toegevoegd. Bij Bas werd deze bronvermelding pas vanaf 2021 aangetroffen, waarbij niet expliciet werd verwezen naar diagnostische instrumenten.

Bij beide cliënten werd in de persoonsbeelden gerefereerd aan de gebruikte methodiek. Bij Albert werd dit in 2018 voor het eerst genoemd, bij Bas vanaf het persoonsbeeld van 2016. Vanaf het persoonsbeeld van Albert in 2022 en dat van Bas in 2021 werd expliciet vermeld: “*Er wordt gewerkt met het ondersteuningsprogramma Perspectief.*” (Cliëntendossier Albert, persoonsbeeld, 2022; Cliëntendossier Bas, persoonsbeeld, 2021).

Figuur 2

Verdeling thema's in de persoonsbeelden

In de persoonsbeelden kwamen verschillende thema's aan bod. In figuur 2 is een overzicht van de verdeling daarvan gegeven. Deze thema's zijn afgeleid van de vijf ontwikkelingsgebieden waarop perspectieven en hoofddoelen zich richten en de subschalen van de GTI. Bij beide cliënten werd het thema functionele mogelijkheden het vaakst gecodeerd. Daarna zijn duidelijke verschillen zichtbaar. Bij Albert kwamen context en emotioneel communicatief gedrag vaker naar voren, terwijl dat bij Bas adaptief gedrag en gezondheid zijn. Visueel gedrag en exploratief gedrag werd bij beide het minste gecodeerd. Naast aandacht voor de aandachtsgebieden werd er veel geschreven over de behoeften en het gedrag van beide cliënten, waaraan vervolgens betekenis werd verleend.

De persoonsbeelden lieten over de jaren een toename zien in samenhang en (diagnostische) onderbouwing. Bij Albert gingen de beschrijvingen van zijn beperkingen van algemeen en fragmentarisch naar meer gedetailleerd. In 2016 werd hij omschreven als *“een jonge man met een ernstige verstandelijke beperking”* die *“geniet van wandelen, schommelen en zwemmen”* (Cliëntendossier Albert, persoonsbeeld, mei 2016). In 2022 werd expliciet verwezen naar zijn lichamelijk e problematiek zoals spasticiteit en vergroeiingen, en werd aangegeven dat hij *“weinig mogelijkheden heeft op motorisch gebied”*, maar wel plezier beleeft aan diverse beweegactiviteiten (Cliëntendossier Albert, persoonsbeeld, 2022).

Bij Bas werd een vergelijkbare ontwikkeling zichtbaar vanaf 2021, met verwijzingen naar diagnostisch onderzoek (o.a. SEIN, Kentalis en de LGP-vragenlijst) en een onderbouwing van het gebruik van vrijheidsbeperkende middelen.

Een koppeling met doelen werd bij Albert in de tweede versie van zijn persoonsbeeld in 2016 gemaakt. Hierin werd een perspectief met hoofddoel geïntroduceerd zonder code of evaluatiemoment, het werd pas in 2018 duidelijk om welk perspectief het ging. Dat jaar werd ook een tweede hoofddoel geïntroduceerd. In latere persoonsbeelden ontbraken opnieuw codes en evaluatiedata. Bij Bas werd in 2017 voor het eerst een perspectief met hoofddoelen opgenomen, deze bleef tot en met 2020 ongewijzigd, ondanks de aanbevolen looptijd van ongeveer twee jaar voor een perspectief. Nieuwe perspectieven werden in 2021 en 2022 geïntroduceerd. In tegenstelling tot Albert werden bij Bas alle perspectieven en hoofddoelen gekoppeld aan een nummer of code. Bij perspectief 5 werden hier evaluatiedata aan toegevoegd, die vervolgens bij perspectief 6 en 7 weer ontbraken.

Ten slotte werd na verloop van tijd duidelijker onderscheid gemaakt tussen meningen van verschillende betrokkenen. Bij Albert werd vanaf de tweede versie 2017 expliciet benoemd bij wie de mening hoorde: *“De begeleiders van de woning en dagbesteding geven aan dat ...”* en *“Zijn moeder geeft aan dat ...”* (Cliëntendossier Albert, persoonsbeeld, augustus 2017). Bij Bas werd vanaf 2016 dit onderscheid gemaakt. *“Bas houdt volgens zijn woonbegeleiders van ...”* en *“Verder geeft dagbesteding aan dat ...”* (Cliëntendossier Bas, persoonsbeeld, februari 2016).

Doelen

Bestudering van de data maakte duidelijk dat informatie over de perspectieven, hoofd- en werkdoelen naast het document met de losse doelen, ook in andere onderdelen van het dossier was te vinden. Om een volledig overzicht te verkrijgen, werd een document samengesteld waarin al deze informatie in chronologische volgorde werden samengevoegd. De analyse van dat document resulteerde in de bevindingen in deze sectie.

Tabel 3 geeft een overzicht van de verdeling van perspectieven, hoofd- en werkdoelen. De looptijd van de perspectieven was wisselend en niet altijd exact vast te stellen. Bij Albert was deze gemiddeld twee jaar. Bij Bas varieerde deze tussen de één tot en met drie jaar. In de omschrijving van perspectief 5 werd de looptijd van het perspectief zelfs meegenomen in de doelomschrijving. *“Perspectief 05.00.00: Bas ervaart over drie jaar (september 2020) ...”* (Cliëntendossier Bas, persoonsbeeld, juli 2017).

Tabel 3

Verdeling doelen

	Albert	Bas
Aantal perspectieven	5	5
Aantal hoofddoelen	11	12
Aantal werkdoelen	77	94
Totaal aantal doelen	93	111

Een overzicht van verschillende kenmerken waarop de doelen zijn gecodeerd wordt gegeven in tabel 4. Bij beide cliënten werd aan ongeveer driekwart van de doelen een unieke code toegeschreven, echter werden deze codes niet consistent gebruikt in alle onderdelen van het dossier. Zo kwam het voor dat een werkdoel in het document met losse doelen wel een code had, maar dat deze in de periode evaluatie ontbrak. Tevens werden codes dubbel gebruikt of werden codes verwisseld tussen doelen.

Tabel 4

Kenmerken werkdoelen

Kenmerk	Albert (%) (n=77)	Bas (%) (n=94)
Code aanwezig	77,9	72,3
Gekoppeld aan discipline	39,7	67,0
Beschreven activiteit aanwezig	40,3	19,1
Rapportagepunten aanwezig	36,4	31,9
Zowel beschreven activiteit als rapportagepunten aanwezig	30,8	13,8
GAS-score aanwezig	64,1	87,2
Behaalde werkdoelen	58,4	51,1
Doelen onbekend resultaat	16,9	11,7

In het dossier van Albert werd bijna 40% van de werkdoelen gekoppeld aan een discipline, bij Bas was dit ruim 65%. Bij Albert werd de koppeling niet expliciet gemaakt, op de werkdoelen van perspectief 4 en het eerste hoofddoel van perspectief 5 na. Bij Bas werd bij perspectief 3 slecht één werkdoel aan een discipline gekoppeld, terwijl dit voor bijna alle werkdoelen van perspectief 4 en 5 gold. Bij perspectief 6 werden alleen werkdoelen bij het eerste hoofddoel gekoppeld en bij perspectief 7 ongeveer de helft, maar dan wel aan meerdere discipline tegelijkertijd. Daarnaast viel op dat 14 werkdoelen bij Bas waren toe te schrijven aan zogenaamde ‘handelingsschema’s’. In de omschrijving van deze werkdoelen werd dit expliciet benoemd, er werd echter geen code toegekend.

Zowel bij Albert als Bas werden doelen regelmatig niet concreet en eenduidig geformuleerd, tevens ontbrak vaak een verdere toelichting bij de doelen wat het interpreteren van het nagestreefde doel lastig maakte. Voorbeelden van deze onduidelijke omschrijvingen zijn “*Bewegingsbeleving*” en “*Therapie Bike*”. (Cliëntnedossier Albert, planbespreking, 25 april 2023) en “*PM 04-02-03*” (Cliëntendossier Bas, losse doelen, z.d.). De formulering van

perspectieven en hoofddoelen was over het algemeen concreter en eenduidiger dan die van de werkdoelen.

Perspectieven en hoofddoelen richtten zich op verschillende ontwikkelingsgebieden en ook de werkdoelen waren onder te verdelen in verschillende typen. Tabellen 5 en 6 tonen een overzicht van de verdeling in ontwikkelingsgebieden bij de perspectieven en hoofddoelen. Tabel 7 toont de verdeling van type werkdoelen, echter door onduidelijke formulering konden niet alle werkdoelen aan een type worden gekoppeld, bij Albert waren dat vijf en bij Bas zeven. Bij de perspectieven werd bij zowel Albert (3) als Bas (2) het ontwikkelingsgebied ‘adaptief gedrag’ gecodeerd. Overige perspectieven werden verschillend gecodeerd. Bij beide cliënten werden er geen hoofddoelen gecodeerd op ‘functionele mogelijkheden’ en meer dan de helft van de werkdoelen werd gecodeerd op ‘opdoen van kennis’. Bij Albert was dit 52,0% (n=77) en bij Bas 59,8% (n=94).

Tabel 5

Verdeling ontwikkelingsgebieden perspectieven

Ontwikkelingsgebied perspectief	Albert	Bas
Functionele mogelijkheden	0	1
Adaptief gedrag	3	2
Interactie en sociale rollen	1	0
Gezondheid	1	0
Context	0	2

Tabel 6

Verdeling ontwikkelingsgebieden hoofddoelen

Ontwikkelingsgebied hoofddoel	Albert	Bas
Functionele mogelijkheden	0	0
Adaptief gedrag	2	6
Interactie en sociale rollen	2	1
Gezondheid	3	1
Context	4	4

Tabel 7

Verdeling type werkdoelen

Type werkdoel	Albert	Bas
Kennis opdoen	38	52
Kennis toepassen	6	8
Vaardigheden	10	4
Omgangsregels	19	23
Niet toe te wijzen	5	7

Evaluatiemomenten van perspectieven en hoofddoelen werden bij zowel Albert als Bas vooraf vastgelegd, echter niet consistent. Bij Albert werden evaluatiemomenten vastgesteld bij perspectief 4 en 5 en twee hoofddoelen bij perspectief 4. Bij Bas was dit bij perspectief 5 en 7 en bijbehorende hoofddoelen. Bij Albert was te achterhalen dat twee van de vier evaluaties ook daadwerkelijk op het afgesproken moment plaatsvonden, bij Bas werden twee hoofddoelen geëvalueerd, maar niet op het afgesproken moment, van de andere evaluatiemomenten was dit niet vast te stellen of die lagen buiten het tijdsbestek van de data.

Activiteiten en rapportage

In zowel het dossier van Albert als Bas werden activiteiten en rapportagepunten beschreven bij de werkdoelen, alleen gebeurde dit niet consistent. Activiteiten werden bij Albert pas vanaf perspectief 5 gecodeerd en rapportagepunten voor het eerst bij hoofddoel 2 van perspectief 3. Bij perspectief 4 ontbraken deze, om vanaf perspectief 5 terug te keren. Bij Bas werden bij alle perspectieven activiteiten en rapportagepunten gecodeerd, behalve bij perspectief 4.

Zoals in Tabel 4 reeds is weergegeven, werd bij Albert bij 40,3% van de werkdoelen (31 van de 77) een activiteit beschreven en in 36,4% (28 van de 77) rapportagepunten. Bij 23 werkdoelen werden beide vermeld. Bij Bas werd bij 19,1% van de werkdoelen (18 van de 94) een activiteit beschreven en bij 31,9% (30 van de 94) rapportagepunten. In totaal werden bij 13 werkdoelen beide beschreven.

In de onderzochte dossiers werden geen expliciete aanwijzingen gevonden over het gebruik van ondersteunende instrumenten bij het bepalen van activiteiten, zoals de LAS. Wel blijkt dat in de gevallen waarin activiteiten en rapportagepunten wel zijn beschreven, deze vaak tegelijkertijd met het opstellen van de doelen zijn vastgelegd. Deze onderlinge samenhang suggereert dat het cyclisch stappenplan niet strikt sequentieel werd toegepast, maar dat onderdelen zoals doelen, activiteiten en rapportagepunten elkaar in de praktijk kunnen beïnvloeden en soms gelijktijdig tot stand komen.

Evaluatie en herziening

Uit de dossieranalyse kwam naar voren dat evaluaties op meerdere momenten in het cyclisch stappenplan plaatsvonden en verschillende functies vervulden. Afhankelijk van het type dossieronderdeel varieerden deze functies van voortgangscontrole en doelbeoordeling tot reflectie, advisering en herformulering van doelen. In tabel 8 is weergegeven welke evaluatiekenmerken zichtbaar werden per dossieronderdeel.

Tabel 8*Functies en kenmerken evaluaties en herziening per dossieronderdeel*

Dossieronderdeel	Kenmerken
Periode evaluatie	- Kwartaaloverzicht van medische rapportages en opvallende gebeurtenissen - Terugblik algemene indruk van cliënt - Bespreking van de werkdoelen
Planbespreking	- Evaluatie van perspectieven en hoofddoelen - Terugblik algemene indruk van cliënt - Terugblik op geboden ondersteuning - Opstellen van nieuwe perspectieven en hoofddoelen.
MDO	- Evaluatie op geboden ondersteuning - Terugblik algemene indruk van cliënt
Persoonsbeeld	- Terugblik op de perspectieven en hoofddoelen - Terugblik op geboden ondersteuning - Wensen en verwachtingen als basis voor nieuwe doelen - Opstellen van nieuwe perspectieven en hoofddoelen
Losse doelen	- Evaluaties van de doelen - Doen van aanbevelingen

Periode-evaluaties vormden een terugkerend moment van reflectie, doorgaans per kwartaal, en bevatten vooral beschrijvingen van de algemene indruk van de cliënt en de voortgang op het gebied van werkdoelen. Zij boden inzicht in het actuele functioneren en welzijn van de cliënt, zoals blijkt uit het volgende fragment: *“Hij lijkt over het algemeen goed in zijn vel te zitten is vaak alert en doet goed mee met de activiteiten.”* (Cliëntendossier Albert, periode evaluatie, 1 januari t/m 31 maart 2023).

Daarnaast fungeerden periode-evaluaties als reflectiemoment op de geboden ondersteuning en gaven ze soms richting aan toekomstige begeleiding. Bij Albert werd bijvoorbeeld vastgesteld dat hij gebaat was bij meer prikkelarme momenten, wat leidde tot een aangepaste begeleidingsstrategie: *“Wanneer hij 1 op1 momenten op zijn kamer heeft, laat hij toenemende alertheid zien. Hier willen we verder op in steken het komende jaar.”* (Cliëntendossier Albert, planbespreking, 2021).

Planbesprekingen boden ruimte voor evaluatie op het niveau van perspectieven en hoofddoelen. Ze werden gebruikt om de effectiviteit van de ondersteuning te beoordelen en om aanbevelingen te doen voor de volgende periode. Daarnaast speelden evaluaties een rol in het vergroten van het bewustzijn van begeleiders over de behoeften van de cliënt en hoe zij hier beter op kunnen aansluiten. Zo werd bij Albert opgemerkt dat hij door de komst van twee nieuwe bewoners alerter werd: *“Het is van belang dat komende jaren weer zorgvuldig gekeken wordt naar de groepssamenstelling van bewoners.”* (Cliëntendossier Albert, persoonsbeeld, 2021).

Binnen de MDO's werd met name geëvalueerd op de geboden ondersteuning, doorgaans met inbreng van meerdere disciplines. In sommige gevallen werden deze overleggen tevens benut voor de herziening van het begeleidingsbeleid, zoals bij Bas toen zijn lichamelijke toestand verslechterde. Hoewel in de verslaglegging niet altijd expliciet wordt benoemd welke discipline welke bijdrage levert, wijst de aanwezigheid van verschillende betrokkenen op een interdisciplinaire benadering van de ondersteuning.

Hoewel het persoonsbeeld formeel een weergave van de cliënt op een bepaald moment betreft, kwam uit het dossier naar voren dat deze documenten eveneens reflectieve elementen bevatten. Zo werd regelmatig teruggeblikt op eerdere doelen en ondersteuning, en werden wensen en verwachtingen geformuleerd als onderlegger voor toekomstige doelen. Zoals werd aangegeven: *“De verwachting is dat bij een voortzetting van deze inzet ...”* (Cliëntendossier Bas, persoonsbeeld, 2020).

Daarnaast speelden persoonsbeelden een rol in het bewustwordingsproces van begeleiders. Ze boden ruimte voor reflectie op signalen van de cliënt, wat het inzicht in zijn behoeften vergrootte.

Evaluaties werden ook rechtstreeks gekoppeld aan losse doelen. Hierbij ging het om beknopte evaluatiemomenten, waarbij het doel werd beoordeeld of dat er aanbevelingen werden gedaan voor het vervolg van de ondersteuning. In sommige gevallen werd een GAS-score gebruikt om doelrealisatie te objectiveren. Op basis van deze scores bleek dat bij Albert 58,1% (n=93) van alle doelen als behaald werd geregistreerd, tegenover 45,9% (n=111) bij Bas. Bij respectievelijk 28,0% (n=93, Albert) en 22,5% (n=111, Bas) bleef onduidelijk of het doel was behaald, doordat de evaluatie ontbrak of omdat tijdens de evaluatie niet expliciet werd benoemd of het doel was behaald.

Herzieningen van de persoonsbeelden vonden regelmatig plaats, zowel in de vorm van kleine bijstellingen als via volledige herschrijvingen. In beide werden persoonsbeelden periodiek aangepast aan de actuele situatie van de cliënt. Bij Albert werd het persoonsbeeld in 2022 volledig herschreven, bij Bas vond dit plaats in zowel 2017 als 2022. Daarnaast werden nieuwe perspectieven en hoofddoelen toegevoegd als onderdeel van de reguliere planbesprekingen, waarmee de herziening van doelen geleidelijk in het ondersteuningsproces werd ingebed.

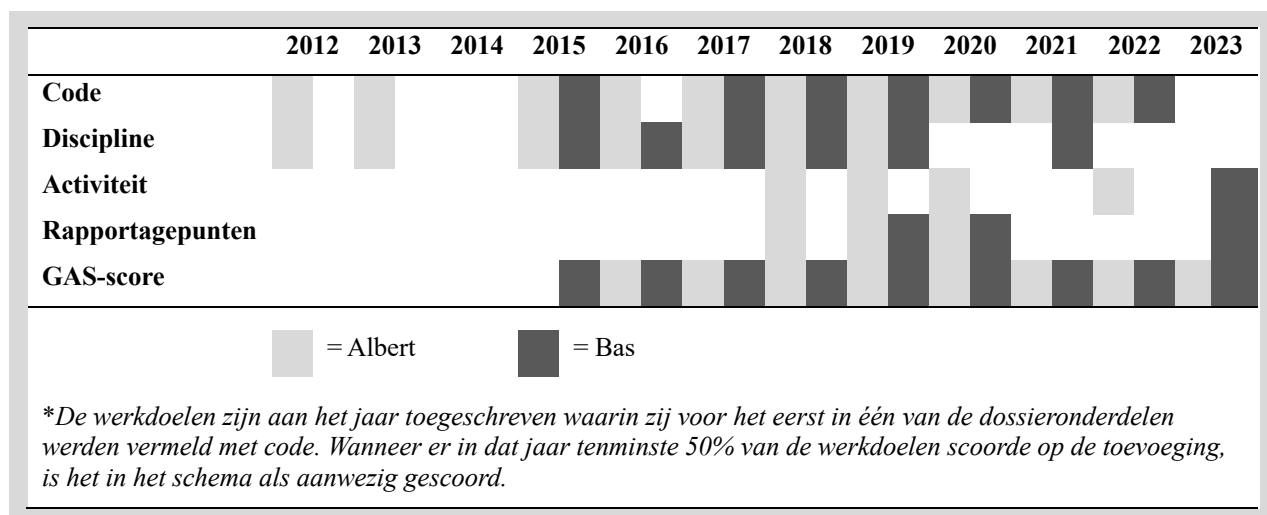
Invloed van tijd op het gebruik van kernelementen (deelvraag 3)

In dit onderdeel worden de bevindingen met betrekking tot de derde deelvraag besproken: hoe beïnvloed de tijd sinds implementatie het gebruik van de kernelementen?

Daarbij is met name gekeken of er mogelijk werd afgeweken van de voorgeschreven werkwijze van de interventie, omdat dat zou kunnen duiden op interventiedrift.

Figuur 3

Aanwezigheid toevoegingen bij werkdoelen afgezet tegen de tijd*

Uit de analyse blijkt dat alle kernelementen van PP terugkwamen in beide cliëntendossiers, maar met duidelijke accentverschillen. Ook wanneer het gebruik van de kernelementen werd afgezet tegen de tijd werden verschillen zichtbaar. Figuur 3 geeft een overzicht van de aanwezigheid van verschillende toevoegingen bij de werkdoelen in de loop van de jaren, zoals het juist coderen, toevoegen van een discipline of GAS-score. Daaruit blijkt dat in beide dossiers niet consistent werd gewerkt met deze toevoegingen. Met name het toevoegen van omschrijvingen van activiteiten en rapportagepunten werd in beide dossiers weinig gedaan. Opvallend is dat bij Bas in 2018 en 2019 alle toevoegingen gescoord zijn, terwijl dat bij Bas geen enkel jaar het geval is. Daarentegen ontbraken bij Bas in 2023 bijna alle toevoegingen.

In de persoonsbeelden is over de jaren heen inhoudelijk een toename in samenhang en onderbouwing te zien. Daarentegen bleef de formulering van de doelen door de jaren heen niet altijd concreet en eenduidig. Opvallend daarbij was dat in de verslagen van de planbesprekingen in 2023, bij zowel Albert als Bas, de werkdoelen enkel met steekwoorden werden aangehaald in plaats van een volledige zin. “Zit in de rolstoel.” (Cliëntendossier Bas, planbespreking, 2023).

Duurzaamheid en borging (deelvraag 4)

In beide dossiers werden de kernelementen van PP over een langere periode teruggevonden. De normatieve visie werd expliciet benoemd, met name in de persoonsbeelden. Ook was de betrokkenheid van het netwerk aantoonbaar aanwezig, hoewel de aard en intensiteit daarvan per dossier verschilde.

Binnen het cyclisch stappenplan werden persoonsbeelden herhaaldelijk opgesteld en herzien, en werden op meerdere momenten perspectieven, hoofddoelen en werkdoelen geformuleerd. De wijze van codering, onderbouwing en evaluatie van deze doelen vertoonde echter variatie, net als de mate waarin activiteiten en rapportagepunten werden toegevoegd.

Evaluaties vonden plaats binnen diverse dossieronderdelen, waaronder periode-evaluaties, planbesprekingen, MDO's en persoonsbeelden. Binnen deze evaluaties werden meerdere functies vervuld, zoals het terugblikken op ondersteuning, het beoordelen van doelen en het formuleren van aanbevelingen. In verschillende gevallen leidden deze evaluaties tot herziening van doelen en persoonsbeelden.

In de persoonsbeelden werd over de jaren een toenemende mate van samenhang en onderbouwing zichtbaar. Bij de werkdoelen daarentegen bleef de formulering en structurering uiteenlopend. In beide dossiers keerden de elementen van PP over langere tijd terug, al varieerde de wijze van uitwerking en documentatie, afhankelijk van de periode en het type dossieronderdeel.

Conclusie en discussie

Conclusie

Het doel van dit onderzoek was om antwoord te geven op de centrale onderzoeksvraag ‘*Hoe worden de kernelementen van Programma Perspectief toegepast in de langdurige begeleiding van mensen met een (Z)EMVB binnen een Nederlandse zorginstelling*’. Aan de hand van een documentanalyse van twee cliëntendossiers is onderzocht op welke wijze de kernelementen normatieve visie, betrokkenheid van het netwerk, interdisciplinair samenwerken en het cyclisch stappenplan, over een langere periode zijn toegepast.

De resultaten laten zien dat de kernelementen in beide dossier over de tijd terugkeren en daarmee structureel deel lijken uit te maken van de begeleiding. Tegelijkertijd laat het gebruik per kernelement en per cliënt een wisselend beeld zien, met verschillen in de mate van netwerkbetrokkenheid, interdisciplinaire samenwerking en de systematiek in de uitvoering van het cyclisch stappenplan.

Hoewel deze bevindingen duiden op een duurzame implementatie van PP zijn er ook aanwijzingen voor interventiedrift zichtbaar, met name in de variatie in doelcodering, evaluatie en concretisering van werkdoelen. Daarmee lijkt sprake van een duurzame inzet van de methodiek, zij het met variaties die de mate van borging en consistentie per situatie beïnvloeden.

Theoretische reflectie

Dit onderzoek is uitgevoerd aansluitend op het onderzoeksproject ‘*Programma Perspectief: na verloop van tijd*’ (Academische Werkplaats EMB, 2023), waarin onderzoek wordt gedaan naar afwijkingen in de implementatie en borging van PP. In dat onderzoek werd onder andere benoemd dat er geluiden vanuit de praktijk komen dat er wordt afgeweken van de voorgeschreven werkwijze van PP door niet alle elementen te gebruiken of aanpassingen te doen zonder duidelijke onderbouwing. De bevindingen uit de casestudy ondersteunen dit. Ondanks dat alle kernelementen van PP structureel aanwezig bleven tijdens de langdurige begeleiding, werden ze niet altijd methodisch en consistent toegepast.

Normatief uitgangspunt

PP werkt vanuit een normatief en methodisch uitgangspunt. Het normatieve uitgangspunt is gebaseerd op de visie dat mensen met (Z)EMVB recht hebben om, in relatie

met anderen, een actieve en sturende rol te spelen in hun eigen leven, met als doel de optimale ontplooiing van hun mogelijkheden (Poppes et al., 2021; Vlaskamp et al., 2005). Deze visie vraagt van begeleiders dat zij sensitief en responsief omgaan met de veelal non-verbale signalen van de persoon met (Z)EMVB, en voortdurend zoeken naar betekenis in gedrag.

Dit sluit aan het onderzoek van Kúld et al. (2024) waarin onderzoek is gedaan naar eigen regie, ofwel zelfbepaling, bij mensen met een (Z)EMVB. Er wordt benadrukt dat eigen regie niet per definitie betekent dat iemand zelfstandig keuzes maakt, maar dat die ook gemaakt kunnen worden door het serieus nemen en interpreteren van kleine (non-verbale) signalen. In de dossiers van Albert en Bas komt deze visie naar voren in de wijze waarop gedrag wordt beschreven en geïnterpreteerd. Wanneer geen eenduidigheid bestaat over deze interpretaties worden hypothesen geformuleerd, zoals in het persoonsbeeld van Albert (2018), waarin twee verklaringen worden gegeven voor zijn teruggetrokken gedrag. Vervolgens worden doelen opgesteld om te achterhalen hoe het teruggetrokken gedrag verminderd kan worden. Daarbij wordt ingestoken op een eenduidige begeleiding, afname van prikkels en het observeren van de reacties, hiermee wordt niet alleen recht gedaan aan het recht op eigen regie, maar wordt ook gewerkt volgens een methodische benadering.

Kúld et al. (2024) benadrukken tevens dat de samenwerking tussen professionals en netwerk, in het bijzonder ouders en verwanten, essentieel is voor het ondersteunen van eigen regie bij mensen met een (Z)EMVB. Verwanten van mensen met een (Z)EMVB in een woonvoorziening hechtten in hun onderzoek waarde aan voorspelbaarheid en het gebruik van passende communicatiemiddelen om het gedrag van hun naaste beter te begrijpen. Ook in dit onderzoek werd dit zichtbaar, bijvoorbeeld in het gebruik van multisensorische aankondigingen tijdens de algemene dagelijkse levensverrichtingen (ADL) bij Albert (Persoonsbeeld Albert, 2018).

De samenwerking met het netwerk kwam in beide cliëntendossiers op verschillende manieren naar voren. Bij Albert waren meerdere verwanten actief betrokken, terwijl bij Bas vooral op afstand contact werd gehouden met broer. In beide dossiers werd het belang van deze samenwerking expliciet benoemd, bijvoorbeeld door pogingen om het contact te behouden of herstellen (Persoonsbeeld Albert, 2022; Persoonsbeeld Bas, 2019).

Tot slot blijkt uit de dossiers dat er sprake was van interdisciplinaire samenwerking, onder meer door het inschakelen van expertise van organisaties zoals Kentalis. Deze samenwerking had niet alleen betrekking op het interpreteren van het gedrag van de cliënt, maar ook op het reflecteren op het eigen handelen van begeleiders. Dit benadrukt het

relationele karakter van de ondersteuning bij (Z)EMVB, waarbij professionals pas sensitief en responsief kunnen handelen als zij de signalen van de persoon met een (Z)EMVB goed begrijpen, waarvoor langdurige betrokkenheid en afstemming binnen het netwerk nodig is.

Methodisch uitgangspunt

Het methodisch uitgangspunt vormt de basis voor een doelgerichte en systematische aanpak binnen de uitvoering van de interventie in de praktijk (Vlaskamp et al., 2005). Centraal daarin staat het cyclisch stappenplan, waarin vaste stappen, zoals persoonsbeeld, perspectief, hoofd- en werkdoelen, in een vaste volgorde steeds opnieuw worden doorlopen. Deze werkwijze draagt bij aan de opbouw van kennis over de persoon met (Z)EMVB, waardoor de ondersteuning steeds beter kan worden afgestemd op diens behoeften en mogelijkheden. Dit vergroot niet alleen de kwaliteit van de ondersteuning, maar ook de mogelijkheden tot eigen regie.

In beide dossiers kwamen alle onderdelen van het cyclisch stappenplan duidelijk naar voren, maar de toepassing ervan was niet consistent. Met name bij het opstellen van de werkdoelen en het toevoegen van bijbehorende activiteiten en rapportagepunten werden afwijkingen van de voorgeschreven methodiek zichtbaar. Deze inconsistentie is relevant, omdat methodisch handelen binnen PP juist veronderstelt dat alle stappen samenhangend en herhaalbaar worden toegepast, zodat continuïteit in de ondersteuning mogelijk wordt. Dat dit in de praktijk niet altijd zichtbaar is, is opmerkelijk, aangezien de methodiek ervan uitgaat dat zorgprofessionals na implementatie over de juiste handvatten beschikken om methodisch en systematisch te werken, inclusief het formuleren van technisch juiste doelen (Vlaskamp et al., 2015).

In vergelijking met de onderzoeken van Van der Putten & Vlaskamp (2008) en Van der Putten et al. (2009) blijkt dat de langetermijndoelen in deze casestudy minder gericht zijn op interactie en sociale rollen. Bij Albert werden drie van de 16 perspectieven en hoofddoelen gecodeerd op dit ontwikkelingsgebied en bij Bas slechts een van de 17. Het opdoen van kennis is binnen alle onderzoeken het meest gescoorde type kortetermijndoel.

Beide eerdergenoemde studies constateren bovendien dat het voor zorgprofessionals een uitdaging blijft om werkdoelen adequaat uit te werken. Daarbij blijkt het maken van een koppeling tussen de opgedane kennis en het formuleren van nieuwe doelen lastig, wat resulteert in weinig inhoudelijke variatie. Dit komt ook deels terug in de formulering van de werkdoelen binnen de dossiers van Albert en Bas, waarbij kleine variaties in de elkaar opvolgende doelen worden waargenomen.

Tegelijkertijd wijzen de data ook op voorbeelden waarin wel sprake is van een concrete koppeling tussen kennis en doelgerichte aanpassing in de ondersteuning. Zo wordt bij Albert, op basis van inzichten over het belang van 1-op-1 activiteiten en prikkelreductie, meer activiteiten op zijn appartement aangeboden (Planbespreking Albert, 2021). In het geval van Bas leidde de inzet van meerzorg ertoe dat begeleiders hem beter leerden kennen, waardoor duidelijk werd dat hij in nabijheid van begeleiding minder vaak zijn vrijheidsbeperkende wantjes hoeft te dragen (Persoonsbeeld 2020).

Methodologische reflectie

Een sterk punt van het huidige onderzoek was het gebruik van de DCA, een methode die bijdraagt aan theorievorming en analysefocus doordat vooraf wordt gecodeerd op basis van bestaande theorie (Hsieh & Shannon, 2005). Tegelijkertijd brengt deze benadering ook risico's met zich mee, zoals het ontstaan van confirmation bias bij het opstellen van het codeerschema. Doordat vanaf het begin vanuit een theoretisch kader wordt gewerkt, is de kans groter dat bevindingen de bestaande theorie bevestigen, in plaats van deze ter discussie te stellen. Dit kan de neutraliteit van de data-analyse beïnvloeden.

Om dit risico te verkleinen is tijdens het analyseproces een peer-reviewgesprek gevoerd met een collega-onderzoeker die bekend is met de theorie van PP. In dit gesprek werd kritisch gereflecteerd op de opgestelde thema's en hun aansluiting bij de onderzoeksdoelstelling, waardoor de geloofwaardigheid van het coderingsproces en de theoretische integriteit van het onderzoek werden versterkt.

Een ander sterk punt van het onderzoek is de keuze voor een casestudy. Deze methode maakte het mogelijk om diepgaand inzicht te verkrijgen in de toepassing van de kernelementen van PP binnen twee individuele casussen (Yin, 2018). Door twee casussen naast elkaar te analyseren, konden overeenkomsten en verschillen in de praktische uitvoering zichtbaar worden gemaakt. Deze aanpak vergroot de relevantie van de bevindingen, omdat zij inzicht geven in hoe de methodiek zich ontwikkelt en standhoudt binnen verschillende toepassingscontexten (Bowen, 2009; Yin, 2018).

Hoewel dit onderzoek waardevolle inzichten biedt, dienen enkele methodologische kanttekeningen te worden benoemd. Ten eerste is het onderzoek uitsluitend gebaseerd op dossieranalyse. Binnen casestudyonderzoek wordt aanbevolen om triangulatie toe te passen, omdat dit bijdraagt aan de validiteit en betrouwbaarheid van de bevindingen (Yin, 2018). Het combineren van verschillende bronnen of methoden, zoals dossieranalyse en interviews, maakt het mogelijk om de beperkingen van de ene methode te compenseren met de sterke

kanten van de andere. Interviews stellen betrokkenen bijvoorbeeld in staat om toelichting te geven op het ‘hoe’ en ‘waarom’ van keuzes die in de dossiers niet of beperkt worden toegelicht.

Ten tweede is het aantal onderzochte dossiers beperkt tot twee, afkomstig uit één zorginstelling. Hoewel dit past binnen de opzet van een diepgaande casestudy, beperkt het de generaliseerbaarheid van de resultaten. onderzoek naar meer dossiers, verspreid over verschillende instellingen, zou kunnen bijdragen aan een breder beeld van de toepassing van PP in de praktijk.

Een derde kanttekening betreft het feit dat de codering van de data door één onderzoeker is uitgevoerd. Hierdoor is de kans op interpretatiebias aanwezig, met name bij het toewijzen van de ontwikkelingsgebieden aan perspectieven en hoofddoelen of het bepalen van het type werkdoel, omdat deze niet altijd eenduidig geformuleerd waren. Om enige subjectiviteit te waarborgen, is een interbeoordelaarsbetrouwbaarheid berekend voor het coderen van het type werkdoelen. De uitkomst ($\kappa=0,697$) wijst volgens de richtlijnen van Landis & Koch (1977) op een sterke mate van overeenstemming.

Aanbevelingen voor de praktijk en vervolgonderzoek

De resultaten van dit onderzoek wijzen op een duurzame implementatie van PP, maar geven ook aanwijzingen voor interventiedrift. Op basis hiervan kunnen aanbevelingen worden geformuleerd voor zowel de praktijk als toekomstig onderzoek.

Een eerste aanbeveling voor de praktijk is om binnen de ondersteuning meer aandacht te besteden aan de consistente toepassing van het coderingssysteem en de correcte formulering van doelen. Een systematische en uniforme codering vergemakkelijkt de analyse van verschillende dossieronderdelen en draagt bij aan overzicht en samenhang. Een heldere en meetbare formulering van doelen voorkomt interpretatieverschillen en versterkt de continuïteit in de begeleiding, zeker in een context waarin personele wisselingen en de inzet van invalkrachten veel voorkomen. Ter ondersteuning van het opstellen van concrete en gestructureerde doelen kan gebruik worden gemaakt beschikbare instrumenten binnen PP, zoals de ‘Vragenlijst werkdoelen’, ‘Het werkdoelformulier’ of de LAS (Vlaskamp et al., 2015).

Een tweede aanbeveling is het versterken van de samenwerking met het netwerk van de persoon met (Z)EMVB. Deze aanbeveling is tweeledig. Enerzijds zijn verwanten, met name ouders, cruciale informatiebronnen voor zorgprofessionals, zij kennen de voorkeuren en gedragingen van hun naaste doorgaans als geen ander (Poppes et al., 2021). Anderzijds

sluit deze aanbeveling aan bij actuele ontwikkelingen binnen de sector. In het rapport ‘Transitie naar een toekomstbestendige gehandicaptenzorg’ (Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland & Zorgverzekeraars Nederland, 2022) wordt gepleit voor een herziening van de zorginrichting, waarbij informele zorg een grotere rol krijgt. Een van de voorgestelde ‘kanslijnen’ richt zich op het activeren en faciliteren van het (eigen) netwerk van de cliënt in het primaire zorgproces. Deze ontwikkeling vraagt om een hernieuwde positionering van het netwerk als gelijkwaardige partner naast de professional, mede als antwoord op toenemende arbeidsmarktkrapte.

Een eerste aanbeveling voor vervolgonderzoek is het aanpassen van de onderzoeksopzet. Allereerst wordt aanbevolen om gebruik te maken van methodische triangulatie. Hoewel dit casestudy-onderzoek diepgaand inzicht biedt in het gebruik van PP binnen twee cliëntcasussen in één Nederlandse zorginstelling, biedt dossieranalyse op zichzelf onvoldoende zicht op de redenen waarom in sommige gevallen wordt afgeweken van de voorgeschreven werkwijzen. Om hier meer grip op te krijgen, wordt aanbevolen om dossieranalyse te combineren met interviews of focusgroepen. Het combineren van meerdere dataverzamelmethode verhoogt de validiteit en betrouwbaarheid van de bevindingen (Carter et al., 2014; Ahmed, 2024). Daarnaast wordt aanbevolen om de onderzoekspopulatie uit te breiden en te spreiden over meerdere zorginstellingen. Hierdoor kunnen bredere uitspraken worden gedaan over het gebruik en de borging van PP in de praktijk (Fixsen et al., 2005; Ahmed, 2024). Tot slot wordt geadviseerd om de codering in vervolgonderzoek door meerdere onderzoekers te laten uitvoeren. Dit bevordert niet alleen de transparantie en navolgbaarheid van het analyseproces (dependability en confirmability; Ahmed, 2024), maar maakt ook interpretatieverschillen zichtbaar en bespreekbaar. Daardoor ontstaat meer analytische diepgang en wordt interpretatieve validiteit versterkt (Barbour, 2001).

Een tweede aanbeveling is om systematisch in kaart te brengen welke factoren bevorderend of belemmerend werken bij duurzame borging van de interventie. Volgens Fixsen et al. (2005) zijn deze factoren sterk contextueel bepaald. Het is daarom van belang om binnen meerdere zorginstellingen te onderzoeken in hoeverre aspecten zoals leiderschap, draagvlak, personeelsverloop en compatibiliteit met bestaande werkwijzen bijdragen aan of juist afbreuk doen aan de implementatie. Ook Wensing en Grol (2017) benadrukken dat implementatie een iteratief en contextgevoelig proces is. Dit betekent dat implementatie geen lineair proces is met een duidelijk begin- en eindpunt, maar dat een cyclisch proces dat voortdurend aandacht vraagt. Die aandacht is nodig omdat zowel de context (bijvoorbeeld personeel, beleid of cliënten) als de interventie zelf voortdurend aan verandering onderhevig

zijn. daarnaast worden knelpunten in de toepassing vaak pas zichtbaar tijdens of na implementatie. Structurele aandacht en afstemming zijn daarom essentieel om borging te realiseren. Als methodisch kader voor het analyseren van de genoemde factoren kan gebruik worden gemaakt van het Knowledge to Action Cycle-model (KTA; Wensing et al., 2010). Dit model biedt een raamwerk waarin eerst de kloof tussen theorie en praktijk wordt vastgesteld, waarna via analyse van determinanten op verschillende niveaus (interventie, professionals, organisatie en context) passende strategieën kunnen worden geselecteerd. Daarmee sluit deze aanbeveling aan bij het bredere onderzoeksproject '*Programma Perspectief: Na verloop van tijd*' (Academische Werkplaats EMB, 2023), waarin wordt onderzocht hoe de interventie op lange termijn effectief kan worden toegepast en geborgd binnen de ondersteuning van mensen met (Z)EMVB.

Referenties

- Academische Werkplaats EMB. *Onderzoek Programma Perspectief*. Geraadpleegd op 11 december 2024 van <https://aw-emb.nl/onderzoek/programma-perspectief-na-verloop-van-tijd>
- Ahmed, S. K. (2024). The pillars of trustworthiness in qualitative research. *Journal of Medicine, Surgery, and Public Health*, 2.
<https://doi.org/10.1016/j.glmedi.2024.100051>
- Barbour, R. S. (2001). Checklists for improving rigour in qualitative research: a case of the tail wagging the dog? *Bmj*, 322(7294), 1115.
<https://doi.org/10.1136/bmj.322.7294.1115>
- Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40. 10.3316/QRJ0902027
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Bredewold, F., & Van der Weele, S. (2024). *Een wereld van verschil: instellingsterreinen en het goede leven voor mensen met een verstandelijke beperking*. Uitgeverij SWP.
- Buntinx, W.H.E. (2020). Paradigma-verschuiving in de visie op zorg voor mensen met een verstandelijke handicap. *NTZ Nederlands Tijdschrift voor de Zorg aan mensen met verstandelijke beperkingen*, 2020(4), 186-189.
- Carter, N., Bryant-Lukosius, D., DiCenso, A., Blythe, J., & Neville, A. J. (2014). The use of triangulation in qualitative research. *Oncology Nursing Forum*, 41(5), 545–547.
<https://doi.org/10.1188/14.ONF.545-547>
- Cliëntendossier Albert (2014-2024), *Interne documentatie, zorginstelling X*.
- Cliëntendossier Bas (2016-2024), *Interne documentatie, zorginstelling X*.

- DalGLISH, S. L., Khalid, H., & McMahon, S. A. (2021). Document analysis in health policy research: the READ approach. *Health Policy and Planning*, 35(10), 1424–1431. <https://doi.org/10.1093/heapol/czaa064>
- De Jong, W., Poppes, P., Jansen, S. L. G., & van der Putten, A. (2022). Een analyse van de ervaren problemen in de ondersteuning van mensen met (zeer) ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen. *NTZ: Nederlands Tijdschrift voor de Zorg aan mensen met een verstandelijke beperking*, 48(2), 62-71. Verkregen via https://www.ntzonline.nl/art/50-7030_Een-analyse-van-de-ervaren-problemen-in-de-ondersteuning-van-mensen-met-zeer-ernstige-verstandelijke-en-meervoudige-beperkingen op 30 oktober 2024.
- Dekker, A., IJpma, I., & Martens, M. (2024). *De grote methodiekengids: definitie, inventarisatie, praktische toepasbaarheid, wetenschappelijke onderbouwing van begeleidingsmethodieken voor mensen met een verstandelijke beperking* (Eerste druk). University of Groningen Press; Alliade.
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107–115. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>
- Fixsen, D. L., Naoom, S. F., Blase, K. A., Friedman, R. M., & Wallace, F. (2005). *Implementation Research: A Synthesis of the Literature*. National Implementation Research Network, University of South Florida.
- Hsieh, H.-F., & Shannon, S. E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277–1288. <https://doi.org/10.1177/1049732305276687>
- Landis, J. R., & Koch, G. G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 33(1), 159–174.

- Nakken, H., & Vlaskamp, C. (2007). A Need for a Taxonomy for Profound Intellectual and Multiple Disabilities. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 4(2), 83–87.
- NIVEL (2022). *Implementatie van erkende effectieve interventies in de ouderenzorg en gehandicaptenzorg: de best practices, de werkzame elementen en een vergelijking van beoordelingssystematieken Zorginstituut en Erkenningstraject*. Utrecht: Nivel.
- Poppes, P., Van der Putten, A., & Vlaskamp, C. (2021). *Programma Perspectief: voor avontuurlijke zorgprofessionals*. Academische Werkplaats EMB.
- Schuurman, M.I.M. (2003). *Zelfbeschikking en eigen verantwoordelijkheid van mensen met een verstandelijke handicap*. Geraadpleegd op 11 december 2024
<https://www.ceg.nl/ethische-dossiers/zelfbeschikking-en-eigen-verantwoordelijkheid-van-mensen-met-een-verstandelijke-handicap/documenten/signalementen/2003/06/30/zelfbeschikking-en-eigen-verantwoordelijkheid-van-mensen-met-een-verstandelijke-handicap>
- Standaert, A., Mostert, R., Broekaert, R., Vandeveld, S., & Claes, C. (2024). *Samen aan de slag. Naar volwaardig partnerschap in een persoonsgebonden ondersteuningsplan*. Academia Press.
- Van der Putten, A., Vlaskamp, C., Luijckx, J., & Poppes, P. (2017), *Position paper 'Kinderen en volwassenen met zeer ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen: tijd voor een nieuw perspectief'*, Rijksuniversiteit Groningen – Academische Werkplaats EMB, geraadpleegd op 16 oktober 2024 van <https://www.zevmb.nl/files/position-paper.pdf>
- Van Gennep, A. Th. G. (2017). Paradigmaverschuiving. *NTZ Nederlands Tijdschrift voor de Zorg aan mensen met verstandelijke beperkingen*, 2017(4), 240-253.
- Van Staa, A., & De Vries MSc, K. (2014). Directed content analysis: een meer deductieve dan inductieve aanpak bij kwalitatieve analyse. *Kwalon*, 19(3), 46–54.
<https://doi.org/10.5553/KWALON/138515352014019003006>

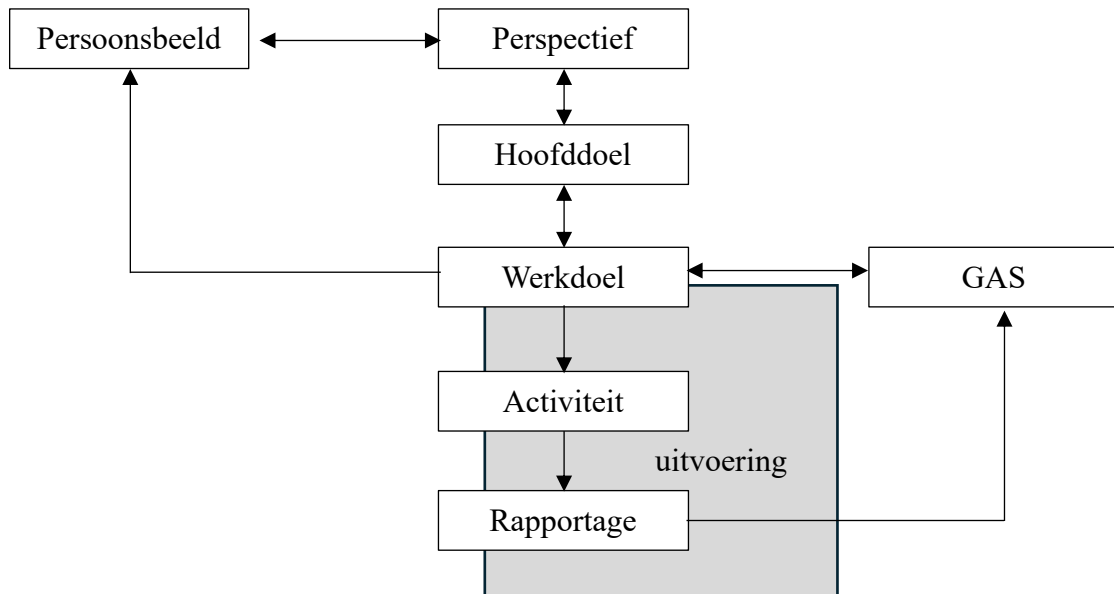
- Van Yperen, Bijl, B., & T. A., Veerman, J. W. (2017). Zicht op effectiviteit... en vérder!. In T. van Yperen, J.W. Veerman, & B. Bijl (Red.), *Zicht op effectiviteit: handboek voor resultaatgerichte ontwikkeling van interventies in de jeugdsector* (Nieuwe, volledig herziene en geactualiseerde editie) (pp. 481-497). Lemniscaat.
- Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland & Zorgverzekeraars Nederland. (2023). *Transitie naar toekomstbestendige gehandicaptenzorg*. Geraadpleegd op 26 mei 2025 van <https://www.vgn.nl/system/files/2022-02/VGN%20ZN%20transitie%20toekomstbest.%20ghz.pdf>
- Vlaskamp, C. (1993). *Een kwestie van perspectief. Methodieontwikkeling in de zorg voor ernstig meervoudig gehandicapten* [Proefschrift]. Rijksuniversiteit Groningen.
- Vlaskamp, C. (2005). Interdisciplinary assessment of people with profound intellectual and multiple disabilities. In: Hogg, J., & Langa, A. *Assessing adults with intellectual disability: A service providers' guide*. (pp. 39-51). BPS Blackwell.
- Vlaskamp, C., Poppes, P., & Van der Putten, A. (2005). *Levensloop in perspectief. Een ondersteuningsprogramma voor volwassenen met zeer ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen*. Van Gorcum.
- Vlaskamp, C., & Van der Putten, A. (2008). Focus on interaction: The use of an Individualized Support Program for persons with profound intellectual and multiple disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 30(5), 873-883.
<https://doi.org/10.1016/j.ridd.2008.12.005>
- Vlaskamp, C., Poppes, P., & Van der Putten, A. (2015). *Databank interventies langdurende zorg: beschrijving Opvoedings-/Ondersteuningsprogramma voor mensen met (zeer) ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen*. Vilans.

- Wensing, M., Bosch, M., & Grol, R. (2010). Developing and selecting interventions for translating knowledge to action. *CMAJ : Canadian Medical Association Journal = Journal de l'Association Medicale Canadienne*, 182(2), E85–8.
<https://doi.org/10.1503/cmaj.081233>
- Wensing, M., & Grol, R. (2017). *Implementatie: effectieve verbetering van de patiëntenzorg* (Zevende, herziene druk). Bohn Stafleu van Loghum. <https://doi.org/10.1007/978-90-368-1732-5>
- Wessels, M. D. (2021). *Looking at possibilities: Research into assessment of people with profound intellectual and multiple disabilities* [Proefschrift]. Rijksuniversiteit Groningen.
- Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: design and methods* (Sixth edition). SAGE Publications, Inc.
- Zijlstra, H.P. (2003). *Dansen met olifanten: een onderzoek naar de implementatie van het opvoedingsprogramma in de zorg voor mensen met ernstige meervoudige beperkingen* [Proefschrift]. Rijksuniversiteit Groningen.

Bijlagen

Bijlage A

Cyclisch stappenplan Programma Perspectief

(Vlaskamp et al., 2005)

Bijlage B

Codeboek normatief uitgangspunt

In onderstaand codeboek zijn de deductief bepaalde thema's weergegeven in Romeinse stijl. Inductief toegewezen thema's zijn cursief weergegeven.

Hoofdthema	Subthema	Sub-subthema	Omschrijving	Codevoorbeeld data
Normatieve visie			Hoe komt de normatieve visie van PP tot uiting in de verschillende dossieronderdelen.	"Bas ervaart over drie jaar (september 2020) een voorspelbare en duidelijke omgeving waarbinnen hij in relatie met anderen zelf invloed kan uitoefenen en er geen sprake meer is van de inzet van vrijheidsbeperkende middelen (wantjes)." (Persoonsbeeld Bas, 2017)
Betrokkenheid netwerk	Verwanten		Op welke wijze zijn ouders en verwanten betrokken bij de ondersteuning van hun naaste.	"In het verleden waren de ouders van Albert ook erg belangrijk voor hem. Echter is dit contact de laatste jaren verwaterd. De begeleiders van Albert willen onderzoeken of het contact weer op te bouwen is." (Persoonsbeeld Albert, 2022)
	Wettelijk vertegenwoordiger		Op welke wijze is de wettelijk vertegenwoordiger betrokken bij de ondersteuning.	"Wettelijk vertegenwoordiger is nooit aanwezig. Hij geeft aan dergelijke gesprekken te belastend te vinden." (Planbespreking Bas, 11 april 2017)
	<i>Betrokken disciplines</i>		Welke disciplines zijn allemaal betrokken bij de zorg.	"Aanwezigen (GW-er), (Physician Assistant), (paliatief team), (fysiotherapie), (logopedie), (PB kwikstaart), (PB Kwikstaart)." (MDO Bas, 19 september 2023)
Interdisciplinair samenwerken	<i>Beschrijving samenwerking</i>		Hoe wordt er samengewerkt binnen en tussen de verschillende disciplines die betrokken zijn bij de zorg voor de cliënt.	"1 keer in de twee maand een overleg met het team van de woning, de orthopedagoog en de teammanager. En 1 keer in de twee maand is er een overleg tussen de PB er en de orthopedagoog over Albert." (Persoonsbeeld Albert, 2016)

Bijlage C

Codeboek methodisch uitgangspunt

In onderstaand codeboek zijn de deductief bepaalde thema's weergegeven in Romeinse stijl. Inductief toegewezen thema's zijn cursief weergegeven.

Hoofdthema	Subthema	Sub-subthema	Omschrijving	Codevoorbeeld data
Cyclisch stappenplan	Persoonsbeeld	Functionele mogelijkheden	Wat de cliënt kan op emotioneel, verstandelijk, zintuiglijk en motorisch gebied.	“Albert speelt met materiaal door met 1 hand te voelen. Dit moet wel aangereikt worden, Albert pakt zelf geen dingen.” (Persoonsbeeld Albert, 2021).
		Adaptief gedrag	Wat maakt dat de cliënt zo optimaal mogelijk kan functioneren in het dagelijks leven.	“Hij raakt volgens begeleiders snel overprikkeld en kan niet meer dan 1 prikkel tegelijkertijd aan. Daarnaast heeft hij veel tijd nodig om prikkels te verwerken volgens hen.” (Persoonsbeelden Bas, 2016).
		Participatie/sociale rollen/interactie	De wijze waarop de cliënt mee kan doen in zijn omgeving en in contact is met anderen.	“Met andere cliënten zoekt Albert geen contact, geven de begeleiders aan.” (Persoonsbeeld Albert, 2017).
		Gezondheid	Alles wat te maken heeft met de gezondheid, zowel lichamelijk als mentaal. Ook de medische geschiedenis wordt hierin meegenomen.	“Albert is de afgelopen twee jaar veel stijver geworden, waardoor het steeds moeilijker wordt om de ADL uit te voeren.” (Persoonsbeeld Albert, 2021).
		Context	In welke omgeving leeft de cliënt en hoe functioneert hij daarin.	“Echter is het momenteel niet mogelijk om alle activiteiten uit te voeren omdat Albert in een tijdelijke huisvesting verblijft (vanwege een verbouwing van zijn eigen woning) en de faciliteiten hier niet volledig ondersteunend zijn.” (Persoonsbeeld Albert, 2022).
		Emotioneel communicatief gedrag	De manier waarop de cliënt zijn gevoelens uit.	“Hij kan heel enthousiast reageren op voor hem bekende deuntjes. Dan zwaait hij wild met zijn armen en maakt duidelijke vrolijke geluiden.” (Persoonsbeeld Albert, 2016).
		Receptief taalgedrag	Hoe de cliënt reageert op gebaren en/of taal van anderen, begrijpen van communicatie.	“Het is niet bekend wat Albert begrijpt van taal maar hij begrijpt volgens begeleiders van dagbesteding wel vaste volgordes.” (Persoonsbeeld Albert, 2017).
		Algemeen communicatief gedrag	Hoe de cliënt zich uit in een sociale omgeving en of hij daarbij in staat is om klanken en handelingen te imiteren of dingen te benoemen en aan te wijzen.	“Hij maakt wel duidelijk wat hij wil door bv wanneer hij iets niet wil zijn mond dicht te houden.” (Persoonsbeeld Bas, 2016).

Hoofdthema	Subthema	Sub-subthema	Omschrijving	Codevoorbeeld data
		Visueel gedrag	Hoe de cliënt reageert op visuele informatie en prikkels en de mate waarin hij gericht kan kijken.	“Hij zoekt hier naar herkenning (bijvoorbeeld zijn lampen).” (Persoonsbeeld Albert, 2017).
		Exploratief gedrag	Hoe de cliënt zijn omgeving onderzoekt.	“Hij heeft zelf niet de mogelijkheid om de wereld te ontdekken op eigen initiatief, hij heeft daarvoor anderen nodig.” (Persoonsbeeld Bas, 2016)
		<i>Behoeften cliënt</i>	Omschrijving van behoeften van cliënt, onder welke voorwaarden kan hij het beste functioneren.	“We weten dat Albert veel prikkels nodig heeft om alert te blijven.” (MDO Albert, 2014)
		<i>Interpretatie gedrag</i>	Welke betekenis wordt er gegeven aan de non-verbale uitingen van de cliënt.	“Wanneer Bas ontspannen is zit hij zonder wantjes, sabbelt hij niet of heel weinig en op een rustige manier, klapt hij in zijn handen, verschijnt er soms een lach op zijn gezicht en heeft hij zijn schouders ontspannen naar achteren.” (Persoonsbeeld Bas, 2021)
Perspectief		Functionele mogelijkheden	Zie omschrijving bij persoonsbeeld.	“Perspectief 06.00.00: Bas ervaart het leven zo prettig mogelijk waarbij we kijken naar zijn mogelijkheden.” (Persoonsbeeld Bas, 2021)
		Adaptief gedrag	Zie omschrijving bij persoonsbeeld.	“04.00.00: Albert krijgt de mogelijkheid tot het opdoen van ervaringen waardoor het teruggetrokken gedrag afneemt.” (Persoonsbeeld Albert, 27 juni 2016)
		Participatie/sociale rollen/interactie	Zie omschrijving bij persoonsbeeld.	“Perspectief 5: Albert ervaart regie in zijn dagprogramma door actief deel te nemen aan zowel activiteiten als ADL.” (Planbespreking Albert, 2018)
		Gezondheid	Zie omschrijving bij persoonsbeeld.	“03.00.00 Perspectief 3: Albert zijn lichamelijke gesteldheid is binnen zijn beperking zo optimaal mogelijk.” (Planbespreking Albert, 2016)
		Context	Zie omschrijving bij persoonsbeeld.	“Perspectief: Over 2 jaar voelt Bas zich prettig in zijn omgeving en ervaart hij volgens alle betrokkenen een hogere kwaliteit van bestaan.” (Planbespreking Bas, 2016)
Hoofddoel		Functionele mogelijkheden	Zie omschrijving bij persoonsbeeld.	“06.02.00: Bas ervaart het leven zo prettig mogelijk waarbij we kijken naar zijn mogelijkheden.” (Planbespreking Bas, 2022)

Hoofdthema	Subthema	Sub-subthema	Omschrijving	Codevoorbeeld data
		Adaptief gedrag	Zie omschrijving bij persoonsbeeld.	“HD 1: Albert heeft een gevarieerd en voorspelbaar dagprogramma.” (Planbespreking Albert, 2018)
		Participatie/sociale rollen/interactie	Zie omschrijving bij persoonsbeeld.	“Hoofddoel 2: Begeleiding kent CLIËNT A zijn verschillende uitingen en de begeleiding speelt hierop in.” (Persoonsbeeld Albert, 2017-2018)
		Gezondheid	Zie omschrijving bij persoonsbeeld.	“Hoofddoel 07.02.00: We zorgen dat Bas tot optimale ontspanning komt.” (Persoonsbeeld Bas, 2023)
		Context	Zie omschrijving bij persoonsbeeld.	“Hoofddoel 06.02.00: Bas ervaart meer voorspelbaarheid doordat de begeleiders weer op de hoogte zijn van de handelingsschema's.” (Persoonsbeeld Bas, 2021)
	Werkdoel	Kennis opdoen	Kennis opdoen over de functionele mogelijkheden van de cliënt.	“We willen weten of Bas het als prettig ervaart om een tikje op zijn wang te krijgen als het een nieuwe smaak aangeboden krijgt.” (Periode-evaluatie Bas, 2020).
		Toepassen kennis	Het bewust toepassen van de opgedane kennis.	“Albert wordt in verschillende houdingen in zijn orthese gelegd.” (Perspectief 3 Albert).
		Vaardigheden	Het aanleren van nieuwe vaardigheden en het uitbreiden en/of behouden van al aanwezige vaardigheden en hoe deze in de praktijk zijn toe te passen.	“WN 05-01-01: Albert weet dat na het klaar-gebaar het eten is afgelopen.” (Perspectief 5 Albert).
		Omgangsvormen	Afspraken maken over de gewenste omgangsregels met de cliënt op basis van de nieuwe kennis. Zoals het werken met handelingsschema's voor eenduidigheid in de begeleiding.	“WN 06-01-07: We gaan alle middagen een rondje wandelen met Bas.” (Periode-evaluatie Bas, 2021)
	Evaluatie	<i>Doevaluatie</i>	Terugblik op hoe een doel is uitgevoerd en wat de uitkomst daarvan is. Daaruit conclusies trekken en vervolgstappen zetten.	“We zijn erachter gekomen dat Albert zich afsluit wanneer er veel prikkels zijn. Wanneer hij 1 op 1 momenten op zijn kamer heeft, laat hij toenemende alertheid zien. Hier willen we verder op in steken het komende jaar.” (Planbespreking Albert, 2021)

Hoofdthema	Subthema	Sub-subthema	Omschrijving	Codevoorbeeld data
		<i>Kijken naar cliënt</i>	Bewustwording van behoeften cliënt en algemene indruk.	“Hij lijkt over het algemeen goed in zijn vel te zitten is vaak alert en doet goed mee met de activiteiten.” (Periode evaluatie Albert, 1 januari 2023 tot 31 maart 2023)
		<i>Reflectie</i>	Reflecteren op eigen handelen door begeleiding of terugblik op een periode.	“Er zijn in 2019 2 nieuwe cliënten komen wonen. [...] Hij werd hierdoor alerter, schrikkerig bij alles. Het is van belang dat komende jaren weer zorgvuldig gekeken wordt naar de groepssamenstelling van bewoners.” (Persoonsbeeld Albert, 2021)
	Herziening	<i>Aanpassingen</i>	Hierbij is gekeken of persoonsbeelden zijn aangepast en hoe vaak. Hoe er vooruit is gekeken, waar naartoe wordt gewerkt en of er suggesties voor mogelijk nieuwe doelen werden gegeven.	“Op de groep zijn we nu voornamelijk bezig met Bas zoveel mogelijk een comfortabel leven te geven en niet meer heel actief met werkdoelen bezig te zijn. Wel willen we werkdoelen maken maar dan voornamelijk gericht op comfortabel leven. Denk hierbij aan masseren, waterbed, schommelen, hangen in de tillift, etc).” (MDO Bas, 19 september 2023)
		<i>Wensen begeleiding/verwanten</i>	Wat zouden begeleiding en verwanten graag willen dat er gaat gebeuren voor de cliënt.	“We zouden het fijn vinden dat Bas beter duidelijk kan maken wat hij bedoelt en dat wij hem beter begrijpen. We gaan hiervoor zijn communicatieprofiel up-to-date maken. Belangrijk dat iedereen hiervan op de hoogte is.” (Planbespreking Bas, 2020)
Instrumentengebruik			Gebruik van ondersteunende instrumenten die zijn ontwikkeld bij PP.	“Op basis van vragenlijsten, gebaseerd op de IPZ, ingevuld door de moeder van Albert, begeleiders van wonen (Fazant 20), begeleiders van dagbesteding (Beleving 1).” (Persoonsbeeld Albert, 2017)
<i>Doelen algemeen</i>	Wel/niet GAS-score		Vooraf is vastgesteld wanneer een werkdoel behaald is, wat het gewenste effect is.	“Gas score. + 2 Het doel is bereikt We helpen Albert allemaal op dezelfde manier uit zijn jas [...] vastgelegd in het ik boekje 0 De uitgangssituatie We helpen Albert niet allemaal op dezelfde manier uit zijn jas [...] niet vastgelegd in het ik boekje.” (Perspectief 4 Albert)
	<i>Uitkomst</i>		Een doel is behaald, deels behaald, niet behaald (situatie gelijk gebleven of juist verslechterd) of het resultaat onbekend.	“GAS +1 Doel deels gehaald, situatie gunstiger, maar duidelijk niet conform doel.” (Perspectief 3 Bas)

Hoofdthema	Subthema	Sub-subthema	Omschrijving	Codevoorbeeld data
	<i>Wel/niet discipline toegeschreven</i>		In de doelomschrijving van het werkdoel is meegenomen welke discipline het doel heeft opgesteld.	“DB 05-01-02” (Perspectief 5, Albert)
	Evaluatiemoment		Vooraf is een evaluatiemoment bepaald bij een perspectief of hoofddoel.	“Hoofddoel 07.01.00: we spelen in op de gemoedstoestand van Bas (evaluatiemoment november 2024).” (Perspectief 7, Albert)
	Omschrijving activiteit en uitvoering		De activiteiten en de wijze waarop die uitgevoerd moeten worden is omschreven bij het werkdoel.	“Bas staat na het eten op zijn eigen plek in de huiskamer. Hij heeft zijn wantjes nog uit, deze doe je niet weer aan. Pak 2 washandjes. Rol ze in de lengte op. [...] Na 15 minuten haal je de knijpolifantjes uit zijn handen, laat zijn wantjes uit. Observeer hem nog 15 minuten.” (Perspectief 3, Bas)
	Rapportagepunten		Vooraf is aangegeven waarop gerapporteerd moet worden.	“Is Albert alert/laag alert bij het klaarmaken van de lunch? Gaat het eten moeizaam/ laag alert/eten niet lekker. Gaat het eten vlot/alert/eten lekker. Heeft Albert invloed kunnen uitoefenen op de keuze van zijn beleg? Ja/Nee/ Onduidelijk.” (Periode-evaluatie Albert, 1 januari 2020 t/m 10 maart 2020)
	<i>Doel niet uitgevoerd</i>		Een doel is niet uitgevoerd.	“Dit werkdoel is niet uitgevoerd, omdat i.v.m. een vakantie van medewerker het werkdoel niet in de map terecht is gekomen.” (Perspectief 6, Bas)
	<i>Doel verlengt</i>		Een doel is verlengd, omdat in eerste instantie het doel nog niet is behaald, maar er wel aanwijzingen zijn dat dit met meer tijd wel lukt.	“Het doel is 2 weken langer doorgegaan omdat het hiervoor vrij weinig werd ingevuld. Nu zijn alle dagen gerapporteerd.” (Perspectief 6, Bas)
	<i>Unieke code</i>		Een doel heeft een unieke, eigen code.	“03.01.05 we weten hoe de veranderde toevallen van Albert eruit zien. De hele dag door (Verblijf(tijdelijk) (Wonen, Dagbesteding).” (Perspectief 3, Albert)
	<i>Doelomschrijving/code onjuist</i>		De formulering of codering van het doel is onjuist of onvolledig.	“Bewegingsbeleving.” (Planbespreking Albert, 25 april 2023)
	<i>Formulering</i>		Zijn de doelen meetbaar, duidelijk, effectgericht, haalbaar en relevant?	“06-02-01. We willen weten of Bas zijn handen minder ruiken wanneer we zijn handen aan het begin van de middag even wassen en drogen.” (Perspectief 6, Bas)

